

**Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola
zdravotnická, Šumperk,
příspěvková organizace**

**SZŠ a VOŠZ
ŠUMPERK**

KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY

KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY

Příloha 1:	NÁVYKOVÉ LÁTKY	strana 2
Příloha 2:	RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V DOPRAVĚ	strana 5
Příloha 3:	PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY	strana 6
Příloha 4:	ALKOHOL	strana 7
Příloha 5:	TÝRANÉ, ZNEUŽÍVANÉ, A ZANEDBÁVANÉ DÍTĚ VE ŠKOLE	strana 10
Příloha 6:	ŠKOLNÍ ŠIKANA	strana 13
Příloha 7:	KYBEŠIKANA DALŠÍ FORMY KYBERNETICKÉ AGRESE	strana 18
Příloha 8:	HOMOFOBIE	strana 20
Příloha 9:	EXTREMISMUS, RASISMUS, XENOFOBIE, ANTISEMITISMUS	strana 21
Příloha 10:	VANDALISMUS	strana 22
Příloha 11:	ZÁŠKOLÁCTVÍ	strana 23
Příloha 12:	KRÁDEŽE	strana 26
Příloha 13:	TABÁKOVÉ VÝROBKY, VÝROBKY URČENÉ KE KOUŘENÍ A NIKOTINOVÉ SÁČKY	strana 28
Příloha 14:	KRIZOVÉ SITUACE SPOJENÉ S OHROŽENÍM NÁSILÍM VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ, KTERÉ PŘÍCHÁZÍ Z VNĚJŠÍHO I VNITŘNÍHO PROSTŘEDÍ	strana 29
Příloha 15:	NETOLISMUS	strana 32
Příloha 16:	SEBEPOŠKOZOVÁNÍ	strana 33
Příloha 17:	NOVÁ NÁBOŽENSKÁ HNUTÍ	strana 34
Příloha 18:	RIUIKOVÉ SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ	strana 35
Příloha 19:	PŘÍSLUŠNOST K SUBKULTURÁM	strana 37
Příloha 20:	Příloha sjednocena s přílohou č.5	
Příloha 21:	HAZARDNÍ HRANÍ	strana 38
Příloha 22:	DODRŽOVÁNÍ PRAVIDEL PREVENCE VZNIKU PROBLÉMOVÝCH SITUACÍ TÝKAJÍCÍCH SE ŽÁKŮ S PAS	strana 39
Příloha 23:	PSYCHICKÁ KRIZE/DUŠEVNÍ ONEMOCNĚNÍ ŽÁKA	strana 40
Příloha 24:	SEBEVRAŽEDNÉ CHOVÁNÍ	strana 42

Zdroj:

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28.

Viz také <http://www.kr-olomoucky.cz/strategie-a-metodiky-v-oblasti-primarni-prevence-cl-398.html>

Zpracovala: Mgr. Anežka Gronychová, školní metodik prevence

1. NÁVYKOVÉ LÁTKY

Jak postupovat:	<p><u>Je zakázáno:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• neoprávněně vyrábět, dovážet, vyvážet, provážet, nabízet, zprostředkovávat, prodávat nebo jinak jinému opatřovat nebo pro jiného přechovávat návykové látky (dále NL), přípravek NL, prekurzor nebo jed,• neoprávněně pro vlastní potřebu přechovávat v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu THC a přechovávat jinou NL nebo jed v množství větším než malém;• neoprávněně pro vlastní potřebu pěstovat v množství větším než malém rostlinu konopí, houbu nebo jinou rostlinu obsahující NL;• vyrábět, sobě nebo jinému opatřovat anebo přechovávat prekurzor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě NL, přípravku, který obsahuje NL, nebo jed;• svádět jiného ke zneužívání jiné NL než alkoholu nebo ho v tom podporovat anebo zneužívání takové látky jinak podněcovat nebo šířit. <p>Škola a školské zařízení ve školním řádu stanoví zákaz vnášení NL do tohoto zařízení a zákaz vstupu pod vlivem NL. Školním řádem stanoví rovněž sankci za porušení zákazu. Při používání sankcí je nutný individuální diferencovaný přístup podle vážnosti jednotlivých případů.</p> <p><u>Oznamovací povinnost:</u></p> <p>Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku, je povinen spáchání nebo dokončení takového trestného činu překažit. Překažením se rozumí i jeho včasné oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.</p>
Konzumace NL ve škole	<p>Konzumace NL ve škole</p> <ul style="list-style-type: none">• žák přistižen při konzumaci NL v prostorách školy a školského zařízení nebo v době školního vyučování či v rámci akcí pořádaných školou → zabránit v další konzumaci,• NL je třeba žákovi odebrat za přítomnosti další osoby – žák vloží NL do obálky, obálku pedagogický pracovník zalepí a přes přelep podepíše pedagogický pracovník, svědek a žák,• podle zdravotního stavu žáka případně ihned informuje ZZS,• když není nutné volat ZZS → sepsat o události stručný záznam s vyjádřením žáka za přítomnosti svědka, a bezodkladně informovat vedení školy; záznam předat k založení ŠMP, informovat zákonné zástupce,• při ohrožení žáka na zdraví, životě → zajistit nezbytnou předlékařskou první pomoc a volat ZZS a Policii ČR (pokud ji nebyla volána dříve),• není-li žák způsobilý pobytu ve škole a účasti na vzdělávacím procesu po užití NL → žáka si musí převzít zákonní zástupci (nemohou-li, po jejich souhlasu – osoba blízká), pokud je nelze sehnat nebo odmítnou pro žáka přijet → požádat o součinnost Policii ČR a OSPOD,• žák je schopen výuky → oznámit konzumaci NL zákonnému zástupci,• oznamovací povinnost školy k OSPOD,

<p>Distribuce NL ve škole</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ŠMP poskytne žákovi a jeho zákonným zástupcům základní informace o možnostech odborné pomoci, • z konzumace NL ve škole – vyvodit opatření stanovené školním řádem (rozlišit distributora od uživatele), • distribuce – platí oznamovací povinnost, • prokázané navádění jiných žáků k užívání NL je považováno rovněž za velmi rizikové a může naplňovat podezření z trestného činu, ale nevztahuje se na něj oznamovací povinnost, • zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky NL látek – testování dětí a studentů pedagog. pracovníky – PEDAGOGICKÝ PRACOVNÍK NETESTUJE! (oprávnění mají pouze příslušník Policie ČR, Vojenské policie, příslušník nebo občanský zaměstnanec Vězeňské služby, strážník obecní policie či osoba pověřená kontrolou podle jiného právního předpisu). <p>Distribuce NL ve škole</p> <ul style="list-style-type: none"> • protiprávní jednání splňující znaky trestného činu, • množství není nijak rozhodující, • škola má důvodné podezření → VŽDY Policie ČR, • pedagog. pracovník nemůže takovou látku vyhodit či jinak znehodnotit.
<p>Přechovávání NL ve škole</p>	<p>Přechovávání NL ve škole</p> <ul style="list-style-type: none"> • protiprávní jednání (přestupek nebo trestný čin), • pedagog. Pracovník nehodnotí množství, • kázeňský postih stanovený školním řádem, • v případě podezření → tuto látku zajistit a předat ji policii ČR • pedagog. pracovník NESMÍ tuto látku zlikvidovat, NESMÍ předat zákonným zástupcům. • Jde-li o osobu mladší 18 let → informovat zákonného zástupce a OSPOD.
<p>Nález NL ve škole</p> <ul style="list-style-type: none"> • v prostorách školy <ul style="list-style-type: none"> • u žáka 	<p>Nález NL ve škole</p> <p>A) V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za NL, postupují takto:</p> <ul style="list-style-type: none"> • látku nepodrobovat žádnému testu ke zjištění její chemické struktury, neochutnávat, nepřesypávat, nečichat k ní, • ihned informovat vedení školy → informovat Policii ČR – zajištění látky provádí policie, pokud nehrozí zničení nebo ztráta látky, • pedagogický pracovník následně o nález zpracuje písemný záznam. • Časová překážka na straně Policie ČR – za přítomnosti dalšího pracovníka školy s použitím gumových/latexových rukavic vložit látku do obálky, napsat datum, čas a místo nález, obálku přelepit, přelep opatřit razítkem školy a podpisem pedagogického pracovníka a uschovat do školního trezoru, zajištěnou látku následně předat Policii ČR. <p>B) V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za NL, postupují takto:</p> <ul style="list-style-type: none"> • látku nepodrobovat žádnému testu ke zjištění chemické struktury, • ihned informovat vedení školy, zákonného zástupce a Policii ČR. • o nález sepsat stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nález a jméno žáka; zápis podepíše i žák,

<ul style="list-style-type: none"> • podezření na žáka 	<p>u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal); pokud odmítne podepsat → zapsat do zápisu odmítnutí,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zápisu a rozhovoru se žákem přítomen ředitel školy či jeho zástupce. • pokud to vyžaduje zdravotní stav žáka → 155 ZZS, zajištěnou látku předat přivolanému lékaři v případě intoxikace; další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR. <p>C) V případě, kdy pracovníci školy mají důvodné podezření, že některý ze žáků má NL u sebe, postupují takto:</p> <ul style="list-style-type: none"> • důvodné podezření z protiprávního jednání, • informovat Policii ČR (zkonzultovat další postup) a zákonného zástupce. • žák do příjezdu Policie ČR izolován od ostatních žáků, POD DOHLEDEM, • u žáka NEPROVÁDĚT osobní prohlídku, prohlídku jeho věcí (pouze Policie ČR).
--	---

2. RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V DOPRAVĚ

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět	<p>V oblasti rizikového chování v kontextu dopravy téměř výlučně komunikujeme s rodiči dítěte a domlouváme případné akce orientované na zvýšení kompetencí dítěte v dopravním systému (ideálně dle informací od rodičů, v jakých dopravních situacích se jejich dítě pohybuje). Výjimečně kontaktujeme policii, a to zejména v případě, kdy jsme svědky aktivit dětí, které mohou vést k dopravním nehodám.</p> <p>Vymezení, kdy už nejde o prevenci, ale represivní opatření – přestupek, trestný čin (informace – Policie ČR/OSPOD).</p>
Možnosti a limity pedagoga	<p>Pedagog, pokud má podezření, popř. zkušenost s výrazně rizikovým chováním žáka, má možnost konzultovat nápadnosti v chování žáka s výchovným poradcem ve škole, popř. obrátit se na příslušnou pedagogicko – psychologickou poradnu s žádostí o konzultaci, popř. využít možnost supervize.</p>

3. PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět	<ul style="list-style-type: none">• rodiče vždy, když dítě výrazněji zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků), sebepoškozuje se; ev. pediatra,• ŠPP, které následně vede rozhovor se zákonnými zástupci:<ul style="list-style-type: none">a) vědí, řeší, co můžeme ještě ve škole?b) citlivé sdílení pozorovaného, doporučení/zprostředkování kontaktu se školním psychologem, psychologem, lékařem (např. nutriční terapeut).
Možnosti a limity pedagoga	Učitel není terapeut, zprostředkuje ale dítěti a rodině zpětnou vazbu o některých jídelních zvyklostech dítěte, může pomoci předcházet šikaně pro fyzický vzhled a výkon (zejména učitelé tělesné výchovy, biologie – předcházení dalšímu rizikovému chování), doporučit, popř. zprostředkovat kontakt s psychologem nebo lékařem. Opatrně se pouštět do oblasti „zdravé výživy“ a redukce hmotnosti (doporučení mohou být jednostranně, přehnaně interpretována).

4. ALKOHOL

<p>Jak postupovat</p>	<p>Prodej nebo podávání alcoholic. nápojů osobám mladším 18 let je zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo konzumaci alkoholu podporovat.¹</p> <ul style="list-style-type: none"> • Školním řádem škola stanoví zákaz užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných.² • Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.
<p>Nález alkoholu ve škole</p>	<p>Nález alkoholu ve škole</p> <p>A) V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy alkohol, postupují takto:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekutinu nepodrobovat žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury, • ihned informovat vedení školy, • nalezenou tekutinu uložit u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu, • zpracovat stručný záznam o události. <p>B) V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka alkohol (nelze prohledávat osobní věci žáka), postupují takto:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekutinu nepodrobovat žádnému testu ke zjištění chemické struktury, • ihned informovat vedení školy, • o nález sepsat stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nález a jméno žáka; zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal); pokud odmítne podepsat → zapsat do zápisu odmítnutí, zápis založit ŠMP,³ • spolupráce se zákonnými zástupci v případě žáka nezletilého dle následujícího postupu. Od koho alkohol získal? <ul style="list-style-type: none"> a) zakoupil v obchodě → informovat Policii ČR, b) doma → upozornit rodiče (zabránit v přístupu k alkoholu), opakování situace → OSPOD, nespolupracující rodina → Policie ČR. • zápisu a rozhovoru se žákem přítomen ředitel školy či jeho zástupce, • při podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předat zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.
<p>Konzumace alkoholu ve škole</p>	<p>Konzumace alkoholu ve škole</p> <ul style="list-style-type: none"> • žák přistižen při konzumaci NL v prostorách školy a školského zařízení nebo v době školního vyučování či v rámci akcí pořádaných školou → zabránit v další konzumaci, • alkohol žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat, • podle zdravotního stavu žáka případně ihned informuje ZZS,

¹ § 12 zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.

² § 12 odst. 1 písm. g) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.

³ příloha č. 3/II vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – metodické a koordinační činnosti odst. 9.

<p>Distribuce NL ve škole</p>	<ul style="list-style-type: none"> • při ohrožení žáka na zdraví, životě → zajistit nezbytnou předlékařskou první pomoc a volat ZZS (pokud ji nebyla volána dříve), • pokud nehrozí akutní nebezpečí → sepsat stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí ŠMP, informovat vedení školy, • není-li žák schopný pokračovat ve vyučování → informovat ihned zákonného zástupce a vyzvat ho, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole, • pokud není zákonný zástupce dostupný → informovat OSPOD a Policii ČR a vyčkat pokynů, • informovat zákonného zástupce o konzumaci alkoholu ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky, • pokud se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k OSPOD,⁴ • v případě zájmu žáka nebo zákonných zástupců poskytnout potřebné informace o možnostech odborné pomoci, • vyvodit sankce stanovené školním řádem (i navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů), • orientační vyšetření žáka ve škole nebo školském zařízení v případě podezření na intoxikaci alkoholem či jinou návykovou látkou – dle zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky NL, může vyzvat k podstoupení orientačního nebo odborného lékařského vyšetření příslušník Policie ČR, Vojenské policie, příslušník nebo občanský zaměstnanec Vězeňské služby, strážník obecní policie nebo ošetřující lékař povinné osoby. Podle § 22 odst. 1 téhož zákona je pak příslušník Policie ČR, strážník obecní policie nebo zdravotnický pracovník osobou oprávněnou orientační vyšetření také provádět, souhlasu zákonného zástupce žáka není třeba; zákonný zástupce nemůže provedení orientačního vyšetření bránit a nemusí o něm být předem informován, PEDAGOGICKÝ PRACOVNÍK NETESTUJE! • je-li výsledek testu pozitivní → sepsat o události stručný záznam s vyjádřením žáka, • obdobný postup zvolit i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole. <p>Distribuce NL ve škole</p> <ul style="list-style-type: none"> • žák nebo student nabízí ve škole alkohol ostatním žákům – přestupek, • pokud by podal alkohol jinému žákovi ve větší míře, opakovaně nebo sice v malém množství, ale velkému počtu dětí najednou – podezření ze spáchání trestného činu podání alkoholu dítěti (není zde ale povinnost takové jednání přerušit ani oznamovací povinnost) • vhodné přivolat Policii ČR k prošetření události, u nezletilého žáka vyznat zákonného zástupce, • při ohrožení života a zdraví dítěte → 155, ZZS, OSPOD (oznamovací povinnost – jde o dítě požívající alkohol).
--------------------------------------	---

⁴ § 10 odst. 4 písm. g) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

<p>Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět</p> <p>(rodiče, PPP, OSPOD, Policie ČR)</p>	<p>Informovat rodiče, zákonné zástupce. Je vhodné informovat dětského lékaře. Pokud je nutná intervence a není dobrá spolupráce s rodiči, obraťte se na specializovaná zařízení. V případě, kdy spolupráce s rodiči není efektivní a dítě je ohroženo, má škola povinnost obrátit se na OSPOD s upozorněním na možné ohrožení výchovy dítěte (ustanovení § 201 zákona č. 40/2009 Sb.). Škola má povinnost oznamovat (dle § 10 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí a mládeže) OSPOD, že jde o děti, které jsou ohroženy a jsou uvedeny v § 6 tohoto zákona. Pokud rodiče se školou nespolupracují a dítě je ohroženo na výchově, mohlo by jejich nespolupracování zakládat také podezření ze spáchání trestného činu Ohrožování výchovy dítěte dle ustanovení § 201 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. – tím, že závažně porušuje svou povinnost o dítě pečovat nebo porušuje jinou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, tento trestný čin lze spáchat i z nedbalosti.</p>
<p>Možnosti a limity pedagoga</p>	<p>Učitel často může odhalit problém v jeho počátcích a mnohdy stačí rozumné usměrnění dítěte, které je pak schopné korigovat své chování. V případech, kdy je problém závažnější, měl by pomáhat při zajištění vhodné odborné péče. Učitel není specialista na řešení problémů se závislostí, nemá nést odpovědnost za řešení problémů, které přesahují jeho kompetence a poslání.</p>

5. TÝRANÉ, ZNEUŽÍVANÉ, ZANEDBÁVANÉ DÍTĚ VE ŠKOLE

<p>kdo řeší + s kým spolupracuje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ŠMP s VP, školním psychologem, třídním učitelem, se školským poradenským zařízením, pediatrem, OSPOD <p>Chronické ohrožení – je takové ohrožení, u kterého zvažujeme, jestli v danou chvíli podat oznámení (na OSPOD či na Policii ČR). Situace nevyžaduje okamžité zajištění bezpečí dítěte, ochranu jeho života a zdraví.</p> <p>Akutní ohrožení je okamžité ohrožení bezpečí, zdraví, života či důstojnosti dítěte, které je potřeba řešit bezodkladně.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pracovník školy, který má podezření na ohrožení dítěte nebo se mu dítě (případně spolužák dítěte) svěřilo, se obrátí na třídního učitele a předá mu veškeré potřebné informace. V odůvodněných případech (např. nepřítomnost třídního učitele, nedůvěra žáka v třídního učitele) je možné obrátit se přímo na pověřeného pracovníka školního poradenského pracoviště. 2. Třídní učitel se obrátí na pověřeného pracovníka školního poradenského pracoviště, předá mu informace, které zakládají podezření z týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte, a spolu situaci konzultují. Je vhodné, pokud se prvotního předání informace účastní také pracovník, kterému se dítě svěřilo nebo který ohrožení zpozoroval (aby byly informace předány v autentické podobě). 3. Pověřený pracovník školního poradenského pracoviště na základě získaných informací a rozhovoru s žákem vyhodnotí, zda se jedná o situaci vyžadující podání oznámení na OSPOD, na Policii ČR, nebo intervenci školy, stanoví další postup a při vhodné příležitosti o něm informuje ředitele školy. V případě potřeby doporučujeme situaci dítěte v obecné rovině konzultovat s pracovníkem OSPOD nebo pracovníkem organizace, která se věnuje podpoře ohrožených dětí. Pokud do komunikace zatím nebyl zapojen třídní učitel, informuje pověřený pracovník i jeho.
<p>Jak postupovat</p>	<p>Jak postupovat při akutním ohrožení?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Je potřeba zajistit bezpečí dítěte, v případě potřeby poskytnout první pomoc a zajistit lékařskou péči prostřednictvím RZP (řeší jakákoliv dospělá osoba ve škole). 2. Jakmile je dítěti zajištěno bezpečí, informuje ten, kdo se o situaci dozvěděl, pověřeného pracovníka školního poradenského pracoviště (pokud to není možné, pak jiného pracovníka ŠPP) a třídního učitele. 3. Kontaktovat Policii ČR a OSPOD a informovat o situaci ředitele školy (řeší ideálně pověřený pracovník ŠPP, v případě jeho nedostupnosti jakákoliv dospělá osoba ve škole). 4. V případě, že byly incidentu ohroženy přítomny jiné děti, je nutné zajistit jejich bezpečí a psychickou podporu.

Příklady situací a popis opatření, která je potřeba přijmout:

Příklad situace			Opatření
Dítě přijde do školy zraněné následkem násilí ze strany blízkých osob.	Akutní ohrožení zdraví či důstojnosti dítěte.	Nutné řešit okamžitě.	Volat na PČR (linku 158) a OSPOD, případně přivolat RZS ¹⁰ .
Pracovník školy je svědkem násilí ze strany blízkých osob (např. napadnutí ze strany rodiče).	Akutní ohrožení zdraví či důstojnosti dítěte.	Nutné řešit okamžitě.	Zajistit bezpečí dítěte a volat na PČR (linku 158), případně přivolat RZS.
Dítě odmítá jít ze školy domů (má strach).	Akutní ohrožení dítěte.	Nutné řešit okamžitě.	Volat na OSPOD ¹¹ (dítě má také možnost se na OSPOD obrátit samo).
Dítě se svěří, že bývá opakovaně svědkem domácího násilí či násilí mezi blízkými osobami.	Chronické ohrožení dítěte, které nabylo intenzity pro oznámení.	Řešit v nejkratší možné době.	Písemné oznámení na OSPOD podat v rámci nejbližších dnů.
Dítě je zanedbané, zanedbání ohrožuje jeho zdraví a zdravý vývoj (jsou zanedbány jeho základní potřeby jako jídlo, spánek, hygiena, důstojnost).	Chronické ohrožení dítěte, které nabylo intenzity pro oznámení.	Řešit v nejkratší možné době.	Písemné oznámení na OSPOD podat v rámci nejbližších dnů.
Péče rodičů o dítě je nedostatečná, ale jedná se o situaci, ve které je možné rodině a dítěti nabídnout podporu/pomoc, např.: - dítě nemá pomůcky, - dítě nemá svačiny, - dítě má neomluvené absence, - dítě chodí špinavě oblečené, - dítě chodí nemyté, - rodiče se vyhýbají komunikaci se školou, - rodiče se nezajímají o dítě.	Chronické ohrožení dítěte, které zatím nenabylo intenzity pro oznámení.	Dlouhodobá práce a podpora.	Nejprve intervence a podpora ze strany školy a služeb pro děti a rodinu – pokud intervence nezafungují, situace se nezlepšuje, někdy naopak eskaluje a zanedbání dítěte má vliv na jeho zdraví a zdravý vývoj – písemné oznámení na OSPOD.

Jak komunikovat s dítětem podle Karty KID?**CO DĚLAT:**

- Pokud s vámi chce dítě mluvit, udělejte si čas a najděte prostředí, kde budete mít klid a nebudete vyrušováni.
- Naslouchejte a nechte dítě vysvětlit, co se děje nebo dělo, vlastními slovy.
- Ujistěte dítě, že jeho/její emoce (či jejich absence) jsou v pořádku.
- Ujistěte dítě, že je v pořádku, že s vámi chce mluvit, a obecně dítě ujistěte, že nikdo nemá nikomu ubližovat.
- Poskytněte dítěti podporu v tom smyslu, že informacím, které sděluje, věříte.
- Reagujte klidně a věcně. I když je příběh, který vám dítě vypráví, obtížný, je důležité vyjadřovat klid a podporu.
- Respektujte soukromí dítěte, jeho/její tělesnou integritu a důstojnost.
- Zeptejte se dítěte, jestli se cítí doma v bezpečí. Pokud sdělí, že ne, považujte toto sdělení za bezprostřední ohrožení dítěte.
- Omezte počet lidí, se kterými sdělíte informace – oslovte pracovníka, jehož úkolem je

	<p>koordinace ochrany dětí ve škole (pracovník ŠPP nebo zástupce vedení školy). Hlavním kritériem sdílení informací je nejlepší zájem dítěte – tzn. informace je třeba sdílet proto, aby mohla být dítěti poskytnuta adekvátní podpora.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vysvětlíte dítěti, že musíte informace o jeho ohrožení předat dalším odborníkům, aby mu bylo možné pomoci. • Vysvětlíte dítěti, co se bude dít dál. • Pravdivě odpovíte na všechny otázky, které vám dítě položí (pokud znáte odpovědi). <p>CO NEDĚLAT:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neslibujte dítěti mlčenlivost dříve, než s vámi bude mluvit (je možné, že zjištěné informace budete muset nahlásit dále). • Netlačte na dítě, nesnažte se zjišťovat podrobnosti nebo zajišťovat důkazy. • Nekritizujte rodiče/pečující osobu, byť by z vyprávění dítěte vyplývalo, že jeho/její chování je zavrženíhodné. • Neslibujte dítěti, že se jeho situace bezprostředně zlepší. Následné kroky mohou být pro dítě zátěžové. • Nenavádějte dítě k tomu, aby se samo postavilo nevhod. chování rodiče/pečující osoby. • Nekonfrontujte se zjištěnými informacemi rodiče/pečující osoby, může to dítěti způsobit větší újmu. • Nebagatelizujte problém, se kterým se vám dítě svěřilo, i když nejde o jeho ohrožení. • Nenuťte dítě se svlékat. Nepořizujte žádné obrazové nebo zvukové záznamy. • Neberte dítě s sebou domů.
<p>Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět</p>	<p>Spolupráce školy s OSPOD a Policií ČR:</p> <p>Oznamovací povinnost je upravena dvěma právními předpisy, které dávají škole povinnost učinit oznámení buď na OSPOD, nebo Policii ČR.</p> <p>a) OSPOD: Oznamovací povinnost, kterou je nutné splnit dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, je uložena vybraným subjektům, mj. školám a školským zařízením. Škola musí při podezření na ohrožení dítěte OSPOD informovat „bez zbytečného odkladu poté, co se o takovéto skutečnosti dozví.“ Tento zákon upravuje i právo každého občana ohlásit podezření na ohrožené dítě (každý občan oprávněn upozornit OSPOD na ohrožení dítěte, nedodržování rodičovské odpovědnosti). Jedná se o právo, nikoli povinnost občana (na rozdíl od školy).</p> <p>b) Policie ČR: Oznamovací povinnost dle trestních předpisů vzniká každé osobě, která se dozvěděla o páchání trestného činu. I v těchto případech však doporučujeme oznámení na Policii ČR podávat oficiálním způsobem jménem školy.</p> <p>Zodpovědnost za nastavení a dodržování správných postupů v rámci školy nese ředitel školy. Oznámení by měla zasílat osoba, která je kompetentní k realizaci koordinovaného postupu ohroženého dítěte (např. pracovník ŠPP) a kterou ředitel pověří. V případě nesplnění této povinnosti hrozí škole postih.</p> <p>Kdy má škola kontaktovat OSPOD a kdy Policii ČR?</p> <ul style="list-style-type: none"> • OSPOD – při podezření na závažné zanedbávání dítěte, při podezření na zanedbání dítěte, které škola vlastními silami nevyřešila (proběhly konzultace nebo případová setkání s rodiči, a situace se přesto nezlepšila) – podávat oznámení na OSPOD. • Policie ČR – při podezření na páchání/spáchání trestného činu, vhodné informovat vždy i OSPOD.

6. ŠKOLNÍ ŠIKANÁ

Odpovědnost školy chránit děti před šikanou

(1) Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

(2) Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí; tato povinnost vyplývá ze školského zákona;
- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR;
- škola ohlašuje OSPOD takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo; v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

(3) V zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), ani v jiném zákoně není šikana sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, přesto šikana může svým charakterem naplňovat znaky některého z přestupků či trestných činů;

- těžké ublížení na zdraví podle § 145,
- ublížení na zdraví §146 TZ,
- omezování osobní svobody § 171 TZ,
- loupež § 173 TZ,
- vydírání § 175 TZ,
- útisk § 177 TZ,
- znásilnění § 185 TZ,
- sexuální nátlak § 186 TZ,
- pohlavní zneužití § 187 TZ,
- šíření pornografie § 191 TZ,
- výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií § 192 TZ,
- krádež § 205 TZ,
- poškození cizí věci § 228 TZ,
- nebezpečné vyhrožování § 353 TZ,
- nebezpečné pronásledování § 354 TZ.

(4) Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;

<ul style="list-style-type: none"> • porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti; • pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť, • šíření pornografie (§ 191 TZ) – viz sexting, • výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (dítětem se rozumí osoba mladší 18 let) (§ 192 TZ) – viz sexting.
<p>(4) Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřezování (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).</p>
<p>Nápravná opatření</p> <p>(1) Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů běžná i mimořádná nápravná opatření, např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněně vyloučení a vyloučení ze školy – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku); • snížení známky z chování; • převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek); • vyloučení ze školy při opakování násilí po rozhodnutí výchovné komise – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku; • ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu; • ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu; • škola umožní agresorovi individuální výchovný plán. <p>(2) Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů, popř. převedení do jiné třídy.</p> <p>(3) Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina) apod.</p>
<p>Spolupráce se specializovanými institucemi</p> <p>(1) Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, ŠMP, VP, event. školního psychologa, školního speciálního pedagoga nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> • v resortu školství – s PPP, SVP, SPC (v případě integrovaných dětí na běžných školách); • v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbor. lékaři, děts. psychology, psychiatry a zařízeními, poskytující odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individ. a rodinné terapie; • v resortu sociální péče – s odd. péče o rodinu a děti, s odd. soc. prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou). <p>(2) Dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. je při poskytování poradenských služeb (tj. také při intervenčních programech) nutné žáky, včetně jejich zákonných zástupců, předem informovat o charakteru poradenské služby. Využívá se tzv. informovaný souhlas (viz § 1 odst. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.)</p>

Přímé a nepřímé signály šikanování

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, štouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítnutí učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči; stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřenyiny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Pozn: Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť konflikty v době adaptace nových žáků nejsou vzácností!

Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, popř. střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem;
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům;

- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

Stadia šikanování

Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je se dělají „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi „otloukánka“. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace ...

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Svým způsobem platí „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Scénář pro vyšetření a řešení šikany:

Schéma 1: Základní scénář pro počáteční šikanu s běžnou formou (Kolář, 2011)

1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
2. Rozhovor s informátory a oběťmi
3. Nalezení vhodných svědků
4. Individuální rozhovory se svědky
5. Ochrana oběti
6. Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru
 - a) Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
 - b) Rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
7. Realizace vhodné metody
 - a) Metoda usmíření
 - b) Metoda vnějšího nátlaku (výchovní pohovor nebo výchovní komise s agresorem a jeho rodiči)
8. Třídní hodina
 - a) Efekt metody usmíření
 - b) Oznámení potrestání agresorů
9. Rozhovor s rodiči oběti
10. Třídní schůzka
11. Práce s celou třídou

Schéma 2: Základní krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně (Kolář, 2011)

První (alarmující) kroky pomoci

1. Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
2. Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

Příprava podmínek pro vyšetřování

3. Zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy
4. Zabránění domluvě na křivé výpovědi
5. Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
6. Oznámení na policii, paralelně - navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

Vyšetřování

7. Rozhovor s oběťmi a informátory
8. Nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
9. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
10. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory

Náprava (léčba)

11. Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

Počáteční šikanu (tj. první, druhé a někdy třetí stadium) by měla zvládnout škola sama, řeší ji školní metodik prevence, popř. výchovní poradce, školní psycholog nebo školní speciální pedagog ve spolupráci s třídním učitelem a ředitelem.

Pokročilé (tj. čtvrté a páté stadium) a neobvyklé formy šikan řeší škola ve spolupráci s externími odborníky na šikanu, zejména z PPP, SVP.

Jeden typ pokročilé šikany – výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynč, je výjimkou, nelze čekat na odborníka, oběti hrozí těžké poškození zdraví, kromě toho později to již nelze vyšetřit

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, bývá to často u pokročilé šikany, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. Jestliže má pedagog podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě, že rodiče odmítají spolupracovat se školou a opakovaně se odmítají zúčastňovat výchovných komisí, je škole povinná vyrozumět OSPOD.

7. KYBERŠIKANA A DALŠÍ FORMY KYBERNETICKÉ AGRESE

Legislativní rámec (úroveň školy):

Školy jsou povinny zajistit bezpečnost a ochranu zdraví svých žáků a zároveň vytvářet podmínky pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů, tato povinnost je dána školským zákonem.

Strategie řešení kyberšikany

A. Řešení kyberšikany z pohledu oběti

Vhodný postup pro oběť kyberšikany:

Jednotlivé body na sebe nemusí přesně navazovat, např. dítě může oznámit útok dospělé osobě již v prvotních fázích.

- 1. Zachovat klid** – nejednat ukvapeně.
- 2. Uschovat si důkazy** – uchovat a vystopovat veškeré důkazy kyberšikany (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, uložte www stránky apod.). Na základě těchto důkazů může být proti útočnickovi či útočnickům zahájeno vyšetřování. (postup viz příloha).
- 3. Ukončit komunikaci s pachatelem** – nekomunikovat s útočником, nesnažit se ho odradit od jeho počínání, nevyhrožovat, nemstít se. Cílem útočnicka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli.
- 4. Blokovat pachatele a blokovat obsah, který rozšiřuje** – pokusit se zamezit útočnickovi přístup k účtu nebo telefonnímu číslu oběti a je-li to v dané situaci možné, i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (kontaktovat poskytovatele služby).
- 5. Identifikovat pachatele** (pokud to neohrozí oběť)
- 6. Oznámit útok dospělým** (učitel, rodič) – svěřit se blízké osobě. Pro uchování důkazů oslovit někoho, kdo má vyšší IT gramotnost. Kontaktovat školu a specializované instituce (PPP, Policie, SVP, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.).
- 7. Nebát se vyhledat pomoc u specialistů** – kontaktovat specializ. organizace, poradny, Policii ČR.
- 8. Žádat konečný verdikt** (v případě řešení situace školou) – po prošetření celého případu trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí.

B. Řešení kyberšikany z pohledu školy

Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví (Ministerstvo školství, 2009).

Co může dělat škola:

- 1. Podpořit oběť a zajistit její bezpečí** – zklidnění oběti (ta je často rozčilená, její reakce mohou být přehnané, v některých případech až suicidní) a nabídnutí podpory, zároveň zajistit, aby kyberšikana dále nepokračovala, tedy odstranit závadný obsah z internetu – např. smazat videa, která oběť ponižují, odstranit závadné fotografie, zablokovat profil pachatele atd. Toto lze provádět v součinnosti s IT odborníkem, poskytovatelem dané on-line služby, administrátory služby apod.
- 2. Zajistit co nejvíce důkazních materiálů** – před samotným smazáním materiálů je však nutné zajistit dostatek důkazů – pořídit si snapshoty s důkazním materiálem, stáhnout dané internetové stránky do lokálního počítače, zajistit seznam žáků, kteří se stali publikem kyberšikany (např. v rámci diskusní skupiny na sociální síti) – ideálně s odkazy na jejich profily, pokusit se identifikovat agresora (např. prostřednictvím jeho přátel).
- 3. Incident vždy vyšetřit** – všechny případy je nutné důkladně vyšetřit – pokud nejsme schopni incident sami vyšetřit, můžeme využít podpory externích institucí.
- 4. Informovat rodiče** – o incidentu je nutné informovat rodiče oběti i rodiče agresora, lze využít postupů definovaných ve scénáři řešení tradiční šikany.
- 5. Zkonzultovat řešení s dalšími institucemi** – v některých případech je vhodné postup řešení a zejména zvolené tresty konzultovat s dalšími subjekty – zřizovatelem školy, případně ČSI a dalšími institucemi.
- 6. Žádat konečný verdikt a informace** – po vyšetření celé situace trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (např. Policie ČR, OSPOD, PPP...) a dalších subjektů (např. rodičů).

7. Zvolit odpovídající opatření – škola musí při trestání agresorů postupovat v souladu se školním řádem v kombinaci s dalšími strategickými dokumenty školy (např. krizový plán, minimální preventivní program školy...). Při určení trestu využíváme možností nabízených ve scénáři pro řešení tradiční šikany.

8. Realizovat preventivní opatření – zajistit preventivní opatření, např. prostřednictvím realizací projektových dnů zaměřených na prevenci, přípravou materiálů pro podporu prevence, prostřednictvím tzv. hraní rolí v rámci běžné výuky či mimo ni, posilováním dobrých vztahů mezi žáky apod.

C. Řešení kyberšikany z pohledu rodiče

Pokud rodič zjistí, že se jeho dítě stalo účastníkem kyberšikany (např. oběť) – možnosti, jak postupovat:

- podpořit samotnou oběť podle postupů definovaných v předcházející části práce (řešení z pohledu oběti) – tj. ukončit komunikaci, blokovat útočníka atd.,
- další důležité kroky z pohledu rodiče:
 1. *Zajistit bezpečí a podporu dítěte*
 2. *Vyšetřit situaci*
 3. *Vyhnout se bezprostřednímu zákazu přístupu dítěte k IT*
 4. *Kontaktovat školu, specializovanou instituci či přímo rodiče agresora*
 5. *Požadovat konečný verdikt*
 6. *Vyvodit důsledky a stanovit opatření*
 7. *Spolupracovat se školou*

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět (rodiče, PPP, OSPOD, Policii ČR atd.).

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- A.** Dojde-li k šikaně/kyberšikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona.
- B.** Škola ohlašuje OSPOD takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (*Zákon č. 359/1999 Sb., 2012*)); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci, a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.
- C.** Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení policie. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyrozumění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.
- D.** V případě závažnějšího stupně šikany/kyberšikany by měl být informován také zřizovatel školy.

8. HOMOFOBIE

<p>Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět</p>	<p>Méně výrazné projevy homofobie může řešit pedagog sám za pomoci ŠMP, školního psychologa či odborníka z některé nevládní neziskové organizace. V případech závažnějších forem homofobních projevů, zejména rozvinuté šikany je vhodné kontaktovat především pracovníky PPP, kteří obvykle mají zkušenosti s řešením šikany obecně, i když někdy postrádají povědomí o specifikách šikany homofobní. Je-li podezření na spáchání trestného činu, potom je třeba kontaktovat Policii ČR v souladu s pokynem MŠMT. V souvislosti s homofobií se může objevit podezření na různé trestné činy, například: poškození cizí věci (§228), projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§404) omezování osobní svobody (§171) či ublížení na zdraví (§146).</p>
<p>Možnosti a limity pedagoga</p>	<p>Pedagog může významným způsobem ovlivnit atmosféru ve třídní skupiny a měl by být schopen včas rozpoznat nebezpečí vzniku homofobního obtěžování či šikany.</p> <p>Pedagog zastává citlivý přístup k žákům, jejichž pohlavní či sexuální identita je odlišná či diskutabilní. Pedagog veřejně nekomentuje jejich odlišnosti.</p> <p>Na homofobní poznámky ze strany žáků pedagog reaguje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • připomenutím, že příslušníci menšin mají práva, • všímá si vztahů v třídním kolektivu, podporuje integraci znevýhod. žáků, pedagog před tříd. kolektivem neanalyzuje sex. a gender. orientaci žáků, • pedagog si může promluvit s žákem, ale nekonzultuje domněnky o sex. orientaci, pohlavní identitě s rodiči bez domluvy s žákem. <p>V oblasti prevence či zachycení prvních projevů tohoto sociálně patologického jevu je role pedagoga naprosto nezastupitelná. Ve fázi, kdy je již šikana rozvinutá, je však třeba kontaktovat odborníka, který má kvalifikaci k řešení takových závažných situací. Rovněž za situace, kdy se pedagog může domnívat, že některý ze studujících má intrapsychické problémy související s jeho sexuální orientací či pohlavní identitou je vhodné kontaktovat některé odborníka. Současně by měl mít pedagog zcela jasno ve svém postoji k řešení problematiky sexuální orientace či pohlavní identity.</p>

9. EXTREMISMUS, RASISMUS, XENOFOBIE, ANTISEMITISMUS

<p>Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět</p>	<p>Rodiče vyrozumět v případě opakovaných verbálních či vizuálních projevů s možným extremistickým podtextem či v případě odůvodněného podezření na účast žáka v konsistentní extremistické partě a v případě užití násilí s extremistickým, rasistickým xenofobním anebo antisemitským podtextem.</p> <p>Policii vyrozumět v případě podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost (např. opakované rasistické verbální výpady se závažnými dopady na psychiku terčů takových výpadů apod.) a na takto motivované vážnější formy násilí.</p>
<p>Jak postupovat</p>	<p>Při výskytu chování: extremistického, rasistického, xenofobního, antisemitského, je třeba zjistit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hloubka extremismu, rasismu, xenofobie či antisemitismu u jednotlivců, případně jejich vazbu mimo školu; • rozšíření postojů v kolektivu, třídě, škole; • vyvolat diskusi o problémech souvisejících s uvedenými postoji s cílem odhalit příčinu; • okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky; • pozvat experty k diskusi s žáky; • pokud jsou postoje hlouběji zakotvené, informovat rodiče, nabídnout jim spolupráci; • o závažných projevech informovat Policii ČR; • NE – moralizování, skandalizace, vyhrožování tresty a zákonnými postihy, nezkoumat motivace jednání, které se jeví jako extremistické, ale nemusí být.
<p>Možnosti a limity pedagoga</p>	<p>Pedagog má možnost sebevzdělávání v problematice extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu i v procvičování argumentačních schopností. Výraznou roli může sehrát jeho neformální autorita a charisma.</p> <p>Obtížné je prosazování pedagogických protixtremistických postupů tehdy, pokud extremismus, rasismus, xenofobii či antisemitismus podporují rodina, partneři nebo vlivní vrstevníci a vzory mladých lidí.</p>

10. VANDALISMUS

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět	Vandalismus páchaný na půdě školy – informovat třídního učitele, ŠPP, dále: <ol style="list-style-type: none">1. zákonné zástupce (vždy u nezletilých žáků);2. zákonné zástupce (se souhlasem zletilého žáka);3. při odmítnutí spolupráce rodičů, zákonných zástupců nebo při opakovaném vandalismu vyrozumět OSPOD;4. pokud nedoručí ke smíru – náhrada vzniklé škody, ohlásit věc Policii ČR (do 5 000 Kč řešeno jako přešestupěk, nad 5 000 Kč řešeno jako trestný čin);5. při každém vandalském činu podávat vždy objektivní informace pedagogickému sboru, vychovatelům, žákům a rodičům, aby bylo zamezeno „informačnímu šumu“ a překrucování stavu věci;6. při opakovaném vandalismu stejným žákem oslovit PPP nebo SVP (souhlas rodičů, zákonných zástupců, u nezletilých i zletilých žáků).
Co nedělat	Co NEDĚLAT: <ul style="list-style-type: none">• bagatelizace a přehlížení prvních náznaků problému;• ambivalence k problému;• apatie k problému;• zesměšňování problému a jeho aktérů;• pouhé pasivní předávání informací (např. holé informace typu: „vandalismus je špatný“, „nesmíte ničit vybavení třídy“);• nekomunikace mezi pedagogem a žákem, pedagogem a zákonným zástupcem;• nezdravá komunikace;• potlačování diskuse;• stigmatizování žáků, kteří se vandalského činu dopustili; nerespektování názorů žáků.

11. ZÁŠKOLÁCTVÍ

<p>Postup školy v případech záškoláctví</p>	<p>Opatření musí následovat už po první neomluvené absenci (i za 1 neomluvenou hodinu). Rozsah neomluvené absence se hodnotí vždy za každé čtvrtletí školního roku.</p> <ul style="list-style-type: none">• Neomluvená absenci do 12 hodin u žáka 2. stupně a střední školy za dané čtvrtletí školního roku → kontaktovat zákonného zástupce a věc řeší s ním. Při delší neomluvené absenci postupuje podle dalšího bodu.• Více než 12 neomluvených hodin za dané období školního roku → svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se výchovné komise účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, VP, ŠMP, popř. další odborníci. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají.• Pokud se škole nepodaří problém týkající se povinné školní docházky vyřešit vlastními silami a k cíli nevede ani svolání výchovné komise, škola v případě podezření ze spáchání přestupku může k příslušnému orgánu podat podnět k zahájení řízení o přestupku, tj. podnět k zahájení řízení z moci úřední ve smyslu § 42 správního řádu.• Jde o situaci, kdy neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 30 hodin v daném čtvrtletí školního roku. Spolu s oznámením škola zašle i související dokumentaci (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise, záznamy o jednání v rámci individuálního výchovného plánu apod.).• Podle § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, je škola povinna bez zbytečného odkladu oznámit na OSPOD, pokud se dozví o skutečnostech uvedených v § 6 téhož zákona (typicky zanedbávání školní docházky, nemravný život, zneužívání návykových látek, násilí), a to v případě, že trvají po takovou dobu, nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí. Na OSPOD tedy škola hlásí jen závažnější případy. Jinak platí, že situaci vyhodnocuje přestupkový orgán, který sám se případně obrátí na OSPOD.• Na Policii ČR nebo státní zastupitelství se škola obrací pouze v nejzávažnějších případech. Při předání jinému orgánu škola rovněž poskytne zprávu, v níž je problematické chování popsáno, a záznam o opatřeních školy k řešení výchovného problému nezletilého žáka.• Vedle neomluvené absence je třeba věnovat pozornost také zvýšené omluvené absenci. Zvýšené množství zameškaných vyučovacích hodin, ačkoli řádně omluvených, je nežádoucí a může být projevem skrytého záškoláctví. Je tedy třeba evidovat omluvenou absenci také ke konci každého čtvrtletí školního roku. V případě, že třídní učitel upozoruje podezřelý nárůst omluvené absence (přes 50 % vyučovacích hodin) za čtvrtletí školního roku, je na místě, aby se podrobněji zabýval věrohodností důvodů nepřítomnosti. Pokud je důvod nepřítomnosti žáka nevěrohodný, může se třídní učitel nebo ředitel školy obrátit na zákonného zástupce nezletilého žáka a požádat jej o vysvětlení, případně sdělit, že příště bude
--	---

	vyžadovat potvrzení od lékaře, připouští-li to školní řád. Vyžadovat omluvení absence lékařem zpětně však není možné.
<p>1. Konstruktivní opatření</p>	<p>Při každé absenci třídní učitel vyčká, zda zákonný zástupce žáka omluví a doloží důvody jeho nepřítomnosti ve vyučování do 3 kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti za podmínek stanovených školním řádem. Pokud tak zákonný zástupce žáka neučiní, třídní učitel jej prokazatelně upomíná v souladu se školním řádem. Není-li důvod nepřítomnosti doložen ani po upomínce, třídní učitel o tom učiní záznam (obsahující datum nepřítomnosti, datum nástupu žáka do školy, datum a text upomínky). Třídní učitel poté přímo kontaktuje zákonného zástupce a informuje jej o absenci žáka. V případě, že se zákonného zástupce podaří kontaktovat, mohou nastat tyto možnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zákonný zástupce o nepřítomnosti žáka ve škole ví, šlo pouze o opomenutí z jeho strany; nepřítomnost je omluvena dodatečně a třídní učitel domluví se zákonným zástupcem taková opatření, aby se situace neopakovala; • zákonný zástupce o nepřítomnosti žáka ve škole neví, učitel probere situaci se zákon. zástupcem, dotáže se na možný důvod nepřítomnosti, motivuje jej k rozhovoru s dítětem a řešení situace domluvou, popř. upozorní na výchov. opatření stanovená školním řádem; absence větš. není omluvena; • zákonný zástupce o nepřítomnosti žáka ve škole ví, ale nepovažuje důvody za dostatečné k omluvení, tj. žáka omluvit nechce; prostřednictvím rozhovoru učitel zjistí možný motiv, který dítě k tomuto jednání vedl; učitel navrhne další postup ve věci (domluva, zajištění poradenství, doučování, služby), případně zmíní, zda a jaké důsledky pro žáka z dané situace vyplývají, výsledek je zaznamenán do formuláře, absence není omluvena. <p>Třídní učitel informuje ředitele školy, ŠMP a VP.</p> <p>Písemná pozvánka k osobnímu jednání – nedaří-li se kontaktovat zákonného zástupce žáka nebo dojde-li k opakované neomluvené absenci, následuje písemná pozvánka k osobnímu setkání zákonných zástupců s třídním učitelem, a to v následujícím sledu, pokud zákonný zástupce nereaguje: pozvánka k osobnímu setkání s třídním učitelem za účelem konzultace, doporučeným dopisem včetně poučení o opatřeních, k nimž bude nutno přistoupit, předání kompetencí třetí straně (když zákonný zástupce nereaguje).</p> <p>Schůzka zákonných zástupců s třídním učitelem – probere se situace žáka, rodiny.</p> <p>Předání kompetencí třetí straně – jestliže škola využila všech dostupných způsobů řešení rizikového chování žáka a možností podpory zákonných zástupců, přičemž se situace nezlepšila, škola učiní oznámení přestupkovému orgánu, případ je v souladu s § 73 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů předán do kompetence třetí straně (OSPOD, obecní úřad, Policie ČR...). Škola vždy postupuje podle okolností konkrétní situace a podle závažnosti je oprávněna učinit oznámení i v případě, že nevyužila všech způsobů řešení.</p>
<p>2. Sankční opatření</p>	<p>Sankcionovat lze pouze zaviněné porušení povinnosti. Nelze trestat žáka za pochybení jiné osoby, např. rodiče, který neplní své rodičovské povinnosti. Pokud žák porušuje své povinnosti, může mu být uloženo některé z výchovných opatření. Výchovná (kázeňská) opatření jsou:</p> <ul style="list-style-type: none"> • napomenutí, které ukládá třídní učitel nebo ředitelem školy pověřený pedagogický pracovník, • důtka, kterou ukládá třídní učitel nebo ředitelem školy pověřený pedagogický pracovník,

- důtka ředitele, kterou ukládá ředitel školy.

Kázeňské opatření může být žákovi uloženo za porušení povinností plynoucích ze školního řádu, a to v souladu s pravidly pro ukládání těchto opatření, která školní řád stanoví.

Ředitel školy, třídní učitel nebo ředitelem školy pověřený pedagogický pracovník neprodleně oznámí uložení kázeňského opatření a jeho důvody žákovi a jeho zákonnému zástupci. Uložení napomenutí nebo důtky se zaznamená do dokumentace školy.

Dalším kázeňským opatřením podle školského zákona je podmíněné vyloučení, nebo vyloučení žáka ze školy. Uložená kázeňská opatření v průběhu pololetí se mohou projevit také na hodnocení chování za dané pololetí.

Jako důsledek neúčasti žáka ve vyučování ve střední škole stanovuje školský zákon v ustanovení § 68 odst. 2 fikci zanechání vzdělávání: *„Jestliže se žák, který splnil povinnou školní docházku, neúčastní po dobu nejméně 5 vyučovacích dnů vyučování a jeho neúčast není omluvena, vyzve ředitel školy písemně zletilého žáka nebo zákonného zástupce nezletilého žáka, aby neprodleně doložil důvody žakovy nepřítomnosti; zároveň upozorní, že jinak bude žák posuzován, jako by vzdělávání zanechal. Žák, který do 10 dnů od doručení výzvy do školy nenastoupí nebo nedoloží důvod nepřítomnosti, se posuzuje, jako by vzdělávání zanechal posledním dnem této lhůty; tímto dnem přestává být žákem školy.“*

Sankcionovat lze pouze zaviněné porušení povinnosti žáka. Nelze tak trestat žáka za pochybení jiné osoby, např. rodiče bránící žákovi ve školní docházce, čistě na základě např. dosažení určitého počtu neomluvených hodin. Promítat pochybení jiných osob do hodnocení chování žáka je zcela nepřipustné.

12. KRÁDEŽE

<p>Jak postupovat</p>	<p>Doporučený postup</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Informaci, že krádež je hanebný čin a současně protiprávní jednání, sdělte žákům od počátku jejich docházky do vaší školy. Užitečné formy vštěpování bývají nejrůznější příběhy, při kterých děti buď dojmou, anebo rozčílí následek takového jednání. 2. Do školního řádu zapracujte sankce, které škola použije v případě, že se někdo dopustí krádeže při poskytování školských služeb nebo při s nimi přímo souvisejících činnostech. 3. Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě, by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelem školy. 4. Pečlivě se zabývejte příčinami. Některé jsou významně polehčující (dítě je ke krádeži donuceno). Někdy se může jednat i o formu kompulzivního chování, kterou je nutné řešit v rámci odborné péče. 5. S náhradou způsobené škody postupujte jako u vandalismu. Preferujte nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem – trvejte na tom – zloděj věc vrátí přímo poškozenému, omluví se a nabídne za své chování kompenzaci. 6. Zákonné zástupce zloděje vyrozumívejte vždy až poté, kdy budete přesně znát příčiny, které k takovému chování vedly a to zejm. u menších dětí. 7. Pokud jde o škodu většího rozsahu → Policie ČR a oznámení podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trest. činu majetkové povahy. 8. Každou nahlášenou krádeží se zabývejte, vyšetřujte ji. Je to důležité poselství pro poškozeného i pro zloděje. Jakmile budete k dětem mít proslovy o krádežích, nezačínejte je tím, že si všichni mají na své věci dávat dobrý pozor a vy jste jim říkali, že si to či ono nemají do školy nosit nebo to mají zamykat. Tyto informace často vyznívají, jako by za krádež mohl poškozený, nikoliv zloděj. 9. O krádeži a jejím šetření proveďte záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – kdy – kde – jak – proč – čím..... <ul style="list-style-type: none"> • V případě, že je ukradena věc menší hodnoty než 5000,- Kč (a je to bez použití násilí – překonání překážky, nejde o vloupání) = přestupek proti majetku. • Škoda na odcizené věci od 5000,- Kč výše = trestný čin krádeže. • V případě, že byla odcizená věc s hodnotou menší než 5.000,-Kč, ale bylo použito násilí – vypáčená skříňka, šatna, šuplík...nebo násilí vůči osobě a snaha zmocnit se věci – loupež, jedná se vždy o trestný čin. • Škoda většího rozsahu je 50.000,- Kč, • škoda velkého rozsahu dle trestního zákoníku je 5.000.000,- Kč, • škoda nikoliv nepatrná a 5000,- Kč je hranice pro trestný čin.
<p>V jakém případě vyrozumět Polici ČR/OSPOD</p>	<p>Kdy hlásit rodičům? Rodičům poškozeného vždy ihned, rodičům zloděje rovněž vždy, nicméně mělo by tomu předcházet precizní zjištění příčin. Celá řada dětí krade proto, že je někdo krást poslal a oni z něj mají strach. Není to sice o nic menší krádež, ale je to informace, kterou by rodič měl vědět také.</p> <p>Kdy hlásit policii? V případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy. Musí se jednat o úmyslné zcizení, poškození nebo zničení věci. Hlásíte také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo poškozená nebo jejich zákonní zástupci.</p>

	<p>Důležité upozornění - Škola a školské zařízení není orgán činný v trestním řízení, takže nemůže nic vyšetřovat. Pokusy o „vyšetřování“ ze strany školy, mohou nenapravitelně ovlivnit další vyšetřování Policie ČR.</p> <p>Kdy hlásit OSPOD? V případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek.</p>
--	--

13. TABÁKOVÉ VÝROBKY, VÝROBKY URČENÉ KE KOUŘENÍ A NIKOTINOVÉ SÁČKY

<p>Jak postupovat</p>	<p>Ve vnitřních i vnějších prostorách všech typů škol je zakázáno kouřit. Kouřit zde nesmějí žádné osoby a není možné ani zřizovat kuřárny nebo místa pro kouření vyhrazená.</p> <p>Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek ve znění pozdějších předpisů (tabákový zákon): definuje, co je tabákový výrobek, kuřácká pomůcka, bylinný výrobek (a to i v případě, že neobsahuje tabák) určený ke kouření a elektronická cigareta.</p> <p>Škola (tj. vchody do budovy školy a školského zařízení) musí být označena grafickými značkami s nápisem „kouření zakázáno“ včetně textu o zákazu používání elektronických cigaret.</p> <p><u>Konzumace tabákových výrobků ve škole</u></p> <ul style="list-style-type: none">• V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných → nutné zabránit mu v další konzumaci.• Tabákový výrobek → žákovi odebrat.• Pedagogický pracovník dále postupuje podle školního řádu školy: o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí ŠMP do své agendy.⁵• V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.• V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola OSPOD. Škola může od OSPOD vyžadovat pomoc.• Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. <p><u>Pedagog najde ve škole, na mimoškolní akci u žáka tabákové výrobky (včetně elektronické cigarety či její komponenty).</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Pedagog NEPROHLEDÁVÁ!!! Může vyzvat žáka k vydání tabákových výrobků, ale NESMÍ je bez souhlasu zabavit, postup podle školního řádu.• Pedagog o zabavení udělá zápis. Pedagog může odstranit z dosahu osob mladších 18 let volně položené tabákové výrobky.• Informace zákonným zástupcům. Oproti podpisu pedagoga vhodným způsobem předá tabákové výrobky zákonnému zástupci. Zápis z předání přiloží pedagog k zápisu o zabavení.
-----------------------	--

⁵ příloha č. 3/II vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – metodické a koordinační činnosti odst. 9.

14. KRIZOVÉ SITUACE SPOJENÉ S OHROŽENÍM NÁSILÍM VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ, KTERÉ PŘICHÁZÍ Z VNĚJŠÍHO I VNITŘNÍHO PROSTŘEDÍ

<p>Doporučené postupy z hlediska pedagoga</p> <p>X</p> <p>nehodné postupy</p>	<p>1. Předcházení vzniku rizikové situace</p> <ul style="list-style-type: none"> • kvalitní nastavení pravidel fungování denního chodu školy, pravidel pro vnitřní i vnější komunikaci, znalost zákonného rámce a průběžný monitoring, součinnost a participace jednotlivých zaměstnanců, rodičů a žáků samých na výše uvedeném, • zpracovaný bezpečnostní plán, který identifikuje konkrétní možné předvídatelné rizikové jevy, identifikuje místa ve škole, se kterými může být riziko spojeno, stanovuje cíle, odpovědnosti a nástroje určené k prevenci vzniku rizikového jevu. <p>2. Včasná identifikace příznaků rizikové situace</p> <ul style="list-style-type: none"> • monitoring žáků a osob pohybujících se ve škole, monitoring rizikových míst a situací ve vztahu k rizikovým jevům a způsoby varování. <p>3. Postup při ohrožení školy rizikovou situací</p> <ul style="list-style-type: none"> • zpracovaný krizový plán pro případ ohrožení školy, tj. pro případ, že se rizika identifikovaná v bezpečnostním plánu naplní. <p>Krizový plán zahrnuje organizační informace pro případ ohrožení:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Vedení kontaktních informací na rodinné příslušníky žáků a zaměstnanců školy. ▪ Vytyčení „společného místa setkání“ pro učitelský sbor, žáky, rodiče a tvorba plánu pro přesun větších skupin lidí na toto místo. ▪ Procedury pro zrušení či přerušování vyučování, či užití školní budovy jako krytu. ▪ Určení alternativních způsobů přesunu žáků domů. ▪ Pohotovostní komunikační systém pro varování a informování učitelů. ▪ Krizový předpis různých odpovědností pro pedagogy. ▪ Plán pro svolání učitelů a poskytnutí faktických informací. ▪ Instrukce pro zvládnutí pořádku ve třídě během vyhlášení krizové situace. ▪ Ustanovení komunikačních kanálů pro možnost nahlášení nebezpečné situace. ▪ Přehled telefonních kontaktů pedagogů, podpůrného personálu, pomocných sil, správce budovy, kuchařů, atd. ▪ Přehled zaměstnanců s výcvikem v poskytování první pomoci. ▪ Stanovení pohotovostních komunikačních linek pro přivolání zdravotnické pomoci. ▪ Plány a způsoby informování rodičů. ▪ Poskytování informací rodičům o postupech při pomoci dětem, které prošly krizovou situací. ▪ Stanovený postup pro zaměstnance v poskytování informací médiím v situaci krize. ▪ Stanovení způsobů upozornění policie na pohotovostní situaci ve škole. ▪ Plán pro zajištění snadného vjezdu/vstupu zdravotníka/policisty na místo krize. ▪ Plán pro zajištění krizové intervence. <p>4. Následná intervence</p> <p>Pro všechna pravidla školy platí, že:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. stěžejní pravidla jsou zanesena v písemných dokumentech školy,
---	--

	<ol style="list-style-type: none"> 2. rozsah dokumentů je zapamatovatelný a stručný, 3. pravidla jsou formulována srozumitelně a jednoznačně, 4. pravidla zahrnují vždy popis jevu, cíl, nástroje dosažení cíle a určení odpovědností, 5. stanovená bezpečnostní opatření zahrnují otázku jak fyzického, tak psychologického bezpečí a směřují k rozvoji obou těchto komponent, 6. podléhají ze strany školy pravidelné aktualizaci a revizi, 7. o pravidlech jsou informováni všichni, kterých se to týká, 8. v postupech, jejichž povaha to vyžaduje, jsou žáci nebo zaměstnanci vyškoleni.
<p>Kdy, koho, a v jakém případě vyrozumět – škála rizika, ve vztahu k typům prevence</p>	<p>Mezi relevantní osoby a subjekty mohou dle typu krizové situace patřit:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. pracovníci školy 2. žáci 3. rodiče 4. bezpečnostní složky 5. zdravotnická pomoc 6. externí síť vytvořená za účelem řešení krizové situace (např. psychologů a subjektů poskytujících psychologickou pomoc/krizovou intervenci/preventivní programy pro práci s jednotlivci, skupinami, třídou, pedagogic. sborem apod.), 7. pracovníci OSPOD. <p>Součástí těchto postupů musí být také pravidla pro komunikaci s médii.</p>
<p>Možnosti a limity pedagoga</p>	<p>Pracovníci školy, především pak pedagogičtí pracovníci, musejí být informováni o faktorech spojených s útokem, současně musí vědět, že prožití situace, která vede k ohrožení zdraví nebo dokonce života vede ke zvýšené citlivosti všech aktérů a ke zranitelnosti. K běžným reakcím na prožitou tragédii nebo krizovou situaci patří:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ strach a o obavy z budoucnosti, ▪ snížení akademického prospěchu a zhoršení chování, ▪ noční můry a spánkové obtíže, ▪ potřeba podpory a jistoty, ▪ sklony k plačtivosti či k výbuchům zloby, ▪ vyšší riziko výskytu depresí, drogové závislosti, hrubého chování či sebevražedných sklonů, především u adolescentů. <p>Pedagog tedy v těchto případech vždy spolupracuje s rodiči, se školním psychologem nebo s odborníky školských poradenských zařízení – zejména PPP. Pedagog vytváří ve školním prostředí zázemí klidu a důvěry.</p>

AKTIVNÍ ÚTOČNÍK VE ŠKOLE

Aktivním útočníkem se označuje osoba, která z různých důvodů má potřebu ublížit lidem ve svém okolí. Jeho útok přichází nečekaně a je většinou velmi brutální.

Doporučený postup:

1. Reagujte dle 3 možných postupů: **UTÍKEJ - SKRYJ SE – BOJUJ**

UTÍKEJ!

...pokud jste daleko od útočníka a můžete bezpečně opustit školu, utečte!

- Zklidněte skupinu, vedte ji a organizujte evakuaci.
- Určete si zadní dvojici, která má za úkol sledovat, co se děje vzadu a udržovat skupinu pohromadě.
- Učitel jde jako první, neustále vyhodnocuje situaci a určuje směr přesunu skupiny.
- Zbavte se všeho, co na vás může poutat pozornost a brání vám v pohybu.
- Klíče si vezměte s sebou, ale zabraňte cinkání.
- Nevracejte se pro osobní věci.
- Přesouvejte se podél zdi, po vnější straně schodiště, pod okny.
- Jděte svitně chůzí, jděte „od krytu ke krytu“.

SKRYJ SE!

...pokud nemůžete utéct do bezpečí, je třeba najít bezpečné místo, kam se schovat!

- Okamžitě uzamkněte místnost (pokud to lze!), klíč nechte pootočený v zámku.
- Přesuňte žáky i se školními taškami do bezpečného prostoru (nejlépe podél zdi, kde jsou dveře).
- Zklidněte, ztište skupinu, organizujte ji jasnými pokyny.
- Zatemněte, vypněte elektroniku, zhasněte a ztlumte mobilní telefony.
- Informujte vedení školy
- Volejte linku 158, popište svou situaci, reagujte na pokyny operátora.
- Udržujte skupinu v tichosti – zabavte ji hrou, příběhy...
- Pokud jste již jednou ukrytí, neopouštějte daný prostor, vyčkejte na policii.

BOJUJ!

...v případě bezprostředního ohrožení bojujte!

- Využijte početní převahy skupiny.
- K boji použijte vše, co máte po ruce.
- Buďte agresivní, křičte, útočte na citlivá místa.
- Dostaňte zbraň z dosahu útočníka.
- V kontaktu s policií dbejte jejich pokynů.

2. Z bezpečí (nebo jakmile je to možné) **nahlaste událost - Policie ČR 158 na linku IZS 112** (nejdůležitější informace pro operátora: kde jste a co se děje)

- **aplikace Red Alert** (MP šumperk).

3. **Předejte informace o útoku varovným signálem všem zaměstnancům školy**

- **aplikace Red Alert** (MP šumperk).

4. **Potom, co na místo dorazí bezpečnostní složky:**

- Zůstaňte v klidu a poslouchejte instrukce.
- Ruce držte vždy ve viditelné pozici.
- Vyvarujte se křiku a divoké gestikulaci.
- Mějte na paměti, že pomoc zraněným je na cestě.

15. NETOLISMUS

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět	Legislativní rámec vztahující se konkrétně k netolismu neexistuje. Netolismus není definován v rámci Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN10). Vyrozumění se tedy vztahuje spíše k obecným pravidlům zajištění bezpečí a zdravého vývoje žáka ve škole. V každém případě se dá důrazně doporučit kontaktovat rodiče/zákonné zástupce žáka.
Možnosti a limity pedagoga	Pedagog musí být především dobrý a citlivý pozorovatel – všímá si varovných a nežádoucích změn v chování svých žáků. Podobně jako u většiny typů rizikového chování si můžete všimnout: <ul style="list-style-type: none"> • narušení vztahů, • zhoršení prospěchu (žákovi nezbývá čas na učení), • unavenosti (hraje dlouho do noci), • ztráty kamarádů (vymění je za ty virtuální), • zvýšené agresivity (spojené především s nemožností být on-line). Učitel by měl dokázat vzbudit důvěru, nabídnout pomoc – např. zprostředkování kontaktů na odborná zařízení a podpora žáka při řešení obtížných situací, které mu jeho rizikové chování přináší. Nutná je vždy spolupráce s kolegy, vedením a především rodiči/zákonnými zástupci žáka.
Typ prevence (specifická, nespecifická)	Jak předcházet rozvoji netolismu: <ul style="list-style-type: none"> • Sledujte, jaké hry žáci hrají, co dělají. • Uvědomte si, že hry mají i kladné stránky, některé umožňují rozvíjet logiku, postřeh, schopnost orientace ve složité situaci, koordinaci očí a rukou, koncentraci, plánování, řešení problémů a další schopnosti. Důležitý je výběr her a přiměřenost času jim věnovaného. • Povídejte si s žáky – pomáháte tak rozlišovat fikci od reality. • Stanovte striktní limity, kdy může hrát a kdy ne. • Dávejte pozor, aby žák nehrál hry u kamarádů. • Zjistěte, zda žák hraním počítačových her neutiká od nějakých problémů. • V průběhu hraní ho vedte k tomu, aby si po určité době (např. po hodině) udělalo přestávku, během ní o hře mluvte. • Podporujte žáka v jiných zájmech. • Předcházejte tomu, aby se dítě nudilo. • Posilujte zdravé sebevědomí dítěte.
Jak postupovat	Doporučit se dají postupy uvedené v předchozím okně tabulky. Základem prevence je kvalifikované pozorování pedagoga, které může poukázat na více typů rizikového chování. Unavenost, nervozita, náhlé změny v chování, zhoršení prospěchu atd., to vše může učiteli napovědět, že žák prochází nějakou změnou, která nemusí být v pořádku. Zásadní je tedy být citlivý na podobné signály, dokázat nezaúpat pozorovat, a hlavně signály nepřehlížet a nebagatelizovat. Potvrzení, že je rizikové chování mezi dětmi běžné, tedy že se stává normou, vede jen k rozvíjení a prohlubování problému. V praxi se stává, že rodiče či zákonní zástupci žáka nepovažují nelátkové závislostní chování dítěte za závažné. V tom případě může pedagog mj. seznámit rodiče/zákonné zástupce seznámit s tímto materiálem. Měl by je rovněž informovat o rizicích, které se s netolismem pojí.

16. SEBEPOŠKOZOVÁNÍ

<p>Jak postupovat</p>	<p>Doporučovaný postup:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození a v případě jeho přítomnosti odeslat dítě, event. i proti vůli rodičů, do spádového psychiatrického zařízení (bývá nutná asistence Policie ČR). • Kontaktovat rodinu, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou. • Předat dítě školnímu psychologovi; pokud škola nedisponuje školním psychologem, lze samozřejmě využít služeb PPP. • Motivovat dítě a rodinu k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance. • Stanovit jasně hranice a pravidla na půdě školy – např. lze zavést pravidlo, že žák může za učitelem přijít kdykoliv, když pociťuje nutkání poškodit se, ale pedagog se mu nebude věnovat, pokud se poškodí (za podmínky, že jiný dospělý, pedagog či zákonný zástupce situaci zvládne včetně případného ošetření). <p>Třídní učitel, ŠPP → rozhovor se zákonnými zástupci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • systematická dlouhodobá spolupráce se zákonnými zástupci, • motivace k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance. <p>Nevhodný postup:</p> <ul style="list-style-type: none"> • snaha okamžitě odstranit sebepoškozující chování, • sankce a ignorace.
<p>V jakém případě vyrozumět Policii ČR / OSPOD</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ohlašovací povinnost se netýká přímo sebepoškozování, ale doprovodných problémů často sebepoškozování doprovázejících – šikany, sexuálního zneužívání, zanedbávání péče, týrání dítěte (syndrom CAN) atd. • Povinnosti hlášení podléhá navádění dětí k sebepoškození/sebevraždě (skupina poškozujících se, kyberšikana). • V případě přímého rizika vážného zranění nebo smrti následkem sebepoškození je namístě okamžitá, i nedobrovolná <i>hospitalizace na psychiatrii</i> – při odmítání hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR.

17. NOVÁ NÁBOŽENSKÁ Hnutí

<p>V jakém případě vyrozumět Polici ČR/ OSPOD</p>	<p>Pokud má pedagog jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení; pokud má takové podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost OSPOD. V případě, že rodiče/zákonní zástupci odmítají spolupracovat se školou a odmítají se účastnit výchovných komisí, je škola opět oprávněna vyrozumět OSPOD.</p>
<p>Jak postupovat</p>	<p>Vždy platí základní pravidla primární prevence:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vždy naslouchejte svým žákům a studentům, mějte přehled o tom, jaké jsou mezi nimi aktuální informace (co čtou, poslouchají nebo sledují,...); • nikdy striktně nekažte a neodsuzujte, spíše vysvětlujte a snažte se o posilování pouta důvěry; • vyhýbejte se tomu, abyste nějaká témata tabuizovali – mluvit se dá i o satanismu, jde jen o to, jak; • snažte se vždy poskytovat co nejobektivnější informace za využití všech dostupných uvedených zdrojů; • nesnažte se vnucovat „správný“ pohled na věc a nechte zaznít i jiné názory – nejlépe v moderované diskusi; • nikdy nezesměšňujte nebo nedegradujte (nejen mediální) „idoly“; • máte-li podezření, že se ve vašem okolí objevil nějaký problém z této oblasti, vždy se snažte získat co nejvíce informací, než začnete jednat; • pokud už se rozhodnete jednat, vždy se to snažte konzultovat s odborníky.
<p>Možnosti a limity pedagoga</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Třídní učitel, ŠPP → rozhovor se zákonnými zástupci – pokud je rodina členem společenství se znaky sekty a není podezření na zanedbávání péče či jiný trestný čin vůči dítěti, není možné ze strany pedagoga ovlivnit zapojení dítěte do tohoto společenství. • Pedagog si musí stanovit cíle, kterých může ve své pomoci dosáhnout (zejména předávat informace o rizicích sekt, nerozbit s dítětem vzájemný vztah apod.). • Je nutné, aby si pedagog zachoval chladnou hlavu a vyhnul se nepřiměřenému tlaku na žáka; čím větší je tlak ze strany pedagoga, tím větší je destrukce vztahu ve směru k dítěti i od něj. • Nesnažit se „pravdivě argumentovat“, je to zbytečné. • Zachovat si „životní optimismus“ (vyhledat jiné pedagogy, co mají stejný problém ve třídě, radit se s nimi, sdílet i jejich názory, snažit se být přes veškeré vyčerpání trpělivý a vyčkávat, nezapomenout stále žít také „svůj“ život).

18. RIZIKOVÉ SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ

<p>Jak postupovat, možnosti a limity pedagoga</p>	<p>Při komunikaci s rizikově chovajícím se žákem je doporučováno mluvit s ním jako s partnerem, neautoritativně, aby byl rozhovor hlavně o vzájemném naslouchání, vyjádření obav a společném hledání postupných kroků k nápravě. Možnosti pedagoga jsou zde do značné míry limitovány jeho vlastní informovaností, od které se odvíjí schopnost adekvátně reagovat na vzniklý problém. Důležitá je zde spolupráce (kolegové, školní metodik prevence, školní psycholog atd.).</p> <p>OBJEVENÍ PORNOGRAFICKÉHO MATERIÁLU MEZI ŽÁKY VE ŠKOLE: → pedagog přemýšlí, proč se materiál mezi žáky objevil (zvědavost, tabu, nedostatek informací?) → poučení adekvátně věku žáků.</p> <p>RIZIKOVĚ SE CHOVAJÍCÍ ŽÁK – PODEZŘENÍ NA PARAFILII:</p> <ul style="list-style-type: none">• kompulzivní masturbace, emoční nestálost, zvýšená fyzická agresivita, sadistické sexuální fantazie, týrání zvířat, chybění empatie, sebepoškozování, ztížená adaptace... → informuji třídního učitele, ŠPP,• třídní učitel, ŠPP → rozhovor se zákonnými zástupci – doporučení odborné péče pro žáka. <p>ŽÁK JE OBĚTÍ SEXTINGU:</p> <p>Reakce školy by měla být následující:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Podpořit a uklidnit oběť.2. Zorientovat se ve vzniklé situaci, zjistit související skutečnosti, pokud je to možné a vhodné.3. Uchovat důkazy, které jsou v dispozici školy, např. z lokálního počítače. V případě svědků je pak zapotřebí neodhalit jejich identitu a zajistit jim bezpečí.4. Využít odborné pomoci, kontaktovat rodiče oběti i agresora, např. podpora externích institucí (specializované poradny typu E-Bezpečí, PPP aj.). V případech, kdy situace přesahuje kompetence školy, je nutné kontaktovat Policii ČR, OSPOD. Rodičům lze poradit, aby využili právních služeb, např. mohou žalovat agresora u občanského soudu za obtěžování, úmyslné vystavování nepříjemným zážitkům, stresu apod.5. Na základě konečného verdiktu zvolit odpovídající opatření a realizovat prevenci. <p>Rady pro rodiče jsou obdobné:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Zajistit podporu a bezpečí dítěti, které by nemělo být rodičem trestáno za to, že za ním s důvěrou přišlo a se svým problémem se mu svěřilo.2. Zorientovat se ve vzniklé situaci, vyšetřit ji.3. Zajistit co nejvíce důkazních materiálů.4. Vyhledat odbornou pomoc, kontaktovat specializovanou instituci, školu, rodiče agresora – okamžitá blokáce intimních materiálů dítěte a jejich stažení z oběhu a virtuálního prostoru,5. Nepoužívat nefunkční metodu zákazu práce s digitálními technologiemi.6. Požadovat konečný verdikt, vyvodit důsledky a stanovit opatření.7. Spolupráce se školou – preventivní opatření.
--	---

	<p>Rady pro oběť:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Snažit se zachovat klid a pachatele neblokovat z důvodu zachování kompletní komunikace a následného pořízení důkazních materiálů. 2. Okamžitě ukončit komunikaci s pachatelem, v případě vydírání neposílat peníze, nesdílet nic dalšího! Nesnažit se pachatele odradit od jeho počínání. Nevyhrožovat, nemstít se! 3. Pořídít a uschovat si veškeré důkazy (screenshoty obrazovky zachycující komunikaci, zálohovat SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, uložené www stránky atp.), pomocí nichž může být odhalena identita útočníka. 4. Nebát se vyhledat pomoc a co nejrychleji oznámit útok dospělým. Nezůstávat na takový problém sám, někomu se svěřit, například rodiči, učiteli nebo anonymní poradně na internetu. U sextingových materiálů totiž hraje důležitou roli čas, protože pokud dojde k jejich zveřejnění, může nastat jejich nekontrované šíření, což posléze znesnadňuje jejich blokaci a stažení z internetu. Většinou je tak zapotřebí přizvat odborníka s vyšší IT gramotností (pracovník specializované poradny, Policie ČR), který je schopen zasáhnout a útočníka zastavit, odhalit, aby mohl být následně potrestán.
<p>V jakém případě vyrozumět Policii ČR / OSPOD</p>	<p>Škola by měla jednat v nejlepším zájmu žáka (podle školského zákona má za něj zodpovědnost), spolupracovat s jeho zákonným zástupcem a v případě podezření na sexuální zneužívání či výrobu dětské pornografie kontaktovat OSPOD a Policii ČR. V případě naplnění skutkové podstaty trestného činu má totiž škola povinnost trestný čin oznámit nebo jej překazít.</p>

19. PŘÍSLUŠNOST K SUBKULTURÁM

	Nejčastěji se vyskytující subkultury – anarchismus, emo, gothic/witch, hip-hop, punk, ska/reggae, RPG komunity/sítové PC hry, skinheads.
V jakém případě vyrozumět Polici ČR/ OSPOD	Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. Pokud má takovéto podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost OSPOD.
Jak postupovat	<ul style="list-style-type: none"> • Samotná příslušnost k subkultuře ještě nic neznamena, nenese automaticky nebezpečí výskytu rizikového chování. <ul style="list-style-type: none"> - nenechte se zmást vzhledem, - snažte se akceptovat příslušnost žáka k subkultuře jako jeho vývojovou potřebu, nezesměšňujte jej, nekomentujte to, - kritizujte chování, nikoliv subkulturu. • Snažte se o dané subkultuře něco dovědět – pomůže vám to v komunikaci s daným žákem. • Možná rizika dané subkultury berte jako možnost, ne jako jistotu. <ul style="list-style-type: none"> - skutečnost, že v rámci dané subkultury existuje zvýšené riziko rizikového chování, ještě neznamena, že tak jednají všichni. <p>Specifická intervence je řízena povahou rizikového chování (viz doporučený postup při závislosti na návykových látkách, záškoláctví apod.).</p> <p>Co by mělo být cílem řešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oddělit příslušnost k subkultuře a projevy rizikového chování, tj. neřešit a nesankcionovat příslušnost k subkultuře, ale pouze rizikové chování.
Možnosti a limity pedagoga	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagog se může k žákovi či studentovi „přiblížit“ akceptací jeho příslušnosti k subkultuře a vyjádřením porozuměním jeho situaci. • Měl by být schopen podat pomocnou ruku a dát jasné hranice nepřijatelným formám chování. • Pokud tento přístup nebude účinný, situaci řešit společně s rodiči/zákonnými zástupci a poradenským zařízením.

21. HAZARDNÍ HRANÍ

<p>Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět (rodiče, PPP, OSPOD, Policii ČR atd.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • při podezření, že se nezletilý žák věnuje hazardnímu hraní → informovat třídního učitele, ŠPP → třídní učitel informovat zákonné zástupce žáka při osobním setkání; pokud odmítají spolupracovat s pracovníkem školy → OSPOD; • v případě vážného či odůvodněného podezření zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost OSPOD. V případě nutnosti návazné intervence pro žáka či třídní kolektiv je možné se obrátit na oblastního metodika prevence z PPP, • při důvodném podezření, že byl v souvislosti s hazardním hraním spáchán trestný čin (krádež, podvod, ublížení na zdraví atp.) → informovat ředitele školy a v koordinaci s pracovníky ŠPP zvolit vhodný postup vyšetření události, o postupu je vyhotoven písemný zápis; při spáchání trestného činu (či podezření na spáchání) → Policie ČR, • pokud se jedná o žáka (studenta) staršího 18 let, i zde mají rodiče, kteří k němu mají vyživovací povinnost a se kterými žák (student) žije ve společné domácnosti, právo znát jeho prospěch a vše týkající se jeho studia; škola by i v tomto případě mohla rodiče o problému informovat; v případě zjištění problému u zletilých je také namístě apelovat na řešení problému jimi samotnými a odkazovat je na specializované adiktologické služby a poradny.
<p>Jak postupovat</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikovat problém, citlivě na něho reagovat. Nebagatelizovat ho. • Zmapovat situaci ve třídě – prevalence, názory, informace o problematice. • Tvorba nástěnky nebo předání informací (rizika, hráčské bludy, kontakty na odbornou pomoc). • Zpracovat tematiku hráčství do minimálního preventivního programu školy. • Adekvátnost programu a intervencí ve vztahu k věku, potřebám a mentálním schopnostem žáka, kontinuální proces programu (programy na sebe navazují). • Zaměření na změnu postojů a chování. • Živé interaktivní učení, podpora zájmu a zvědavosti vhodnými zábavními metodami. • Využívání směřodatných vzorů, pokud možno z blízkého okolí. • Otevřená hodnotově orientovaná diskuse. • Realizaci programů navrhuje a řídí kvalifikovaní odborníci. • Zaměření se na témata, jako je způsob trávení volného času žáků a hospodaření s financemi.

22. DODRŽOVÁNÍ PRAVIDEL PREVENCE VZNIKU PROBLÉMOVÝCH SITUACÍ TÝKAJÍCÍCH SE ŽÁKŮ S PAS

<p>Pravidla předcházení rizikovému chování</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pravidlo přesnosti, jasnosti instrukcí a zajištění předvídatelnosti, • pravidlo jasné a konkrétní motivace, • pravidlo vyšší míry tolerance, • pravidlo důslednosti v přístupu, • vyšší míra vizuální podpory, • nadstandardní řešení obtíží s pozorností, • vyšší míra vysvětlování sociálně komunikačních pravidel a situací, vyšší míra pomoci v některých situacích, které vyžadují praktický úsudek, • možnost odpočinku, relaxace.
<p>Doporučený postup školy pro prevenci vzniku problémových situací u žáků s PAS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ředitel školy určí pedagoga, který bude odpovídat za spolupráci se školským poradenským zařízením, v jehož péči daný žák s PAS je (VP, školní speciální pedagog či školní psycholog). • Pověřený pedagog seznámí s obecnými specifiky diagnózy PAS a zásadami pro předcházení rizikových projevů chování pedagog. i nepedagog. pracovníky školy, kteří budou s žákem v kontaktu ve škole, při výuce, při školních akcích, ve školní jídelně atd., se zásadními a podstatnými informacemi o individuálních zvláštnostech a potřebách žáka. O této skutečnosti bude vyhotoven písemný zápis s podpisy všech zúčastněných. • Pověřený pedagog úzce spolupracuje s TU žáka a ŠMP, ve spolupráci se ŠMP organizuje kasuistické semináře pro sdílení dobré i špatné praxe v oblasti prevence a předcházení vzniku nežádoucího chování žáků s PAS, nebo v oblasti řešení akutních rizikových situací. • TU úzce spolupracuje se zákonnými zástupci žáka, pravidelně je kontaktuje (získání aktuálních informací o případných změnách). Dle nastavených pravidel sám nebo prostřednictvím určeného pracovníka školy kontaktuje klíčového pedagoga školské poradenské zařízení, v jehož péči je žák s PAS veden. • TU pravidelně informuje zákonné zástupce žáka o průběhu vzdělávání, změnách v chování, změnách aktuálního zdravotního stavu, projevech rizikového chování žáka, o plánovaných nebo náhlých změnách ve školním prostředí oproti nastavenému standardu (například onemocnění, akutní nebo plánované rekonstrukce opravy v areálu školy apod.). • TU při práci s třídním kolektivem vždy zohledňuje věk žáků, rozvíjí schopnost diskutovat, pracovat v týmu a respektovat ostatní, uvědomovat si význam a podstatu pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty a snášenlivosti. • TU v případě potřeby a po dohodě se zákonným zástupcem, spolupracuje s lékařskými specialisty, v jejichž péči žák s PAS je – především PL pro děti a dorost, dětský psychiatr, případně dětský klinický psycholog.
<p>Zajištění bezpečnosti a zdraví - školní řád - krizový plán</p>	<ul style="list-style-type: none"> • dodržování bezpečnosti při výuce, o přestávkách, při pohybu v prostorách školy i mimo ni, při školních akcích atd., • krizový plán.

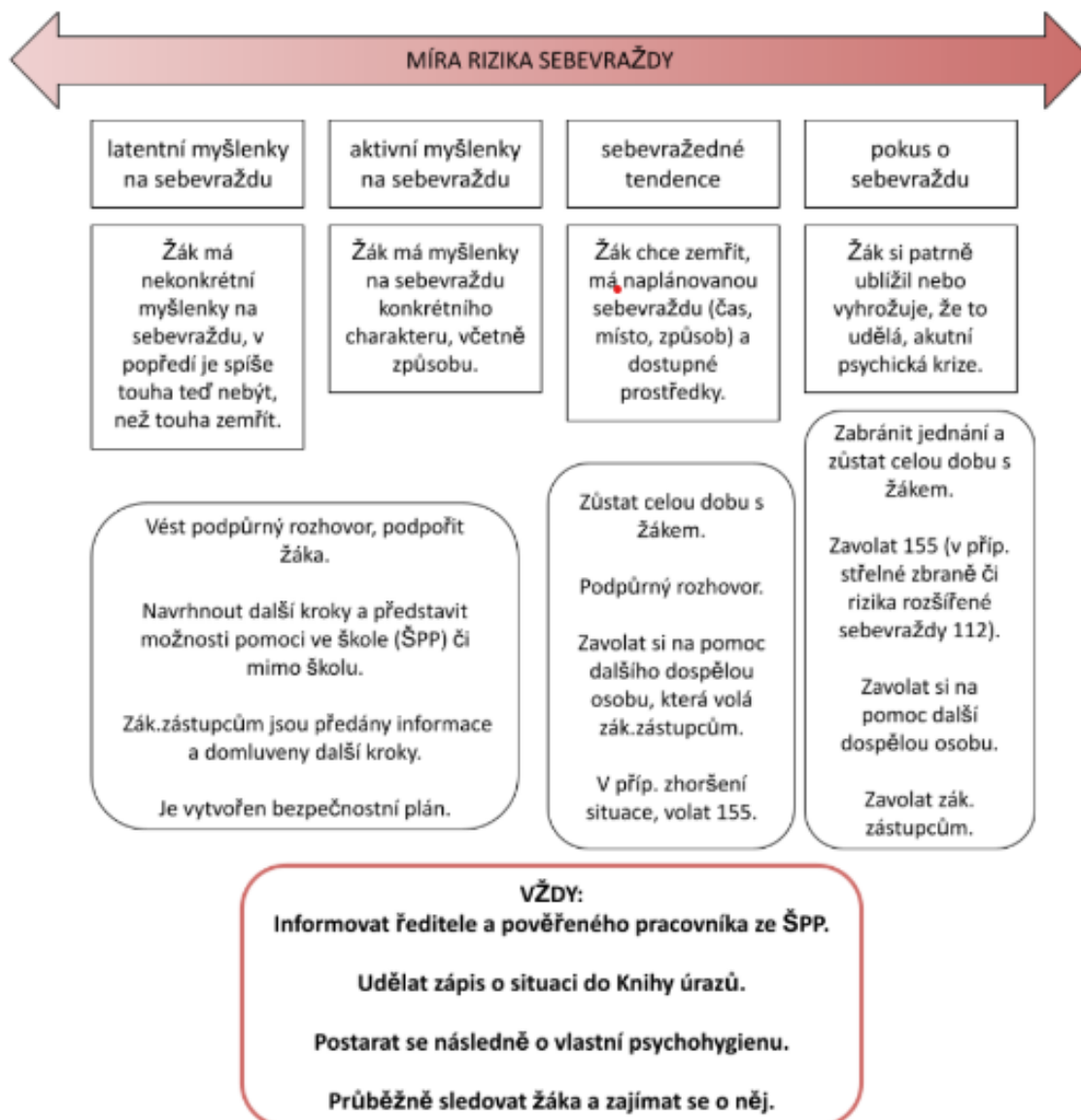
23. PSYCHICKÁ KRIZE/DUŠEVNÍ ONEMOCNĚNÍ ŽÁKA

<p>Kdy a v jakém případě vyrozumět OSPD/Policii ČR</p>	<p>Ohlašovací povinnost se dušev. onem. obecně netýká. Platí to i u sebepoškození. Ale při závažné šikaně, sex. zneužívání, zanedbávání péče, týrání dítěte (syndrom CAN) atd., je nahlášení OSPOD/Policii ČR na místě, může zabránit závažnému psychickému a fyzickému poškození či dokonce úmrtí dítěte.</p> <p>Ohlašovací povinnosti podléhá také navádění jedinců k sebepoškození/sebevraždě (např. skupina poškozujících se, kyberšikana).</p> <p>V případě přímého rizika vážného zranění nebo smrti následkem psychické krize/duševního onemocnění (např. sebepoškození/výrazné suicidální myšlenky či započatý suicidální pokus) je namístě okamžitá, i nedobrovolná hospitalizace na psychiatrii – při odmítání hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR.</p>
<p>Jak postupovat</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagog, který zaznamená u žáka psychickou nepohodu, krizi či počínající duševní onemocnění → vést s žákem podpurný rozhovor s cílem poskytnutí podpory (“nejsi na to sám/sama”, “lze s tím něco dělat”) domluva s žákem na dalším postupu, kontaktování zákonných zástupců (do 18 let od 18 let není nutné, pokud si žák nepřeje). • Třídní učitel, ŠPP → rozhovor se zákonnými zástupci: <ul style="list-style-type: none"> – zprostředkování kontaktu žáka se zákonnými zástupci, – předat základní informace k dané problematice a možnosti řešení, – pedagog doporučí kontaktování odbor. pracoviště – PPP, psychologické nebo psychiatrické ambulance, – nabídka spolupráce se školou (poskytování včasné intervence, přijímající prostředí), – podpora zákonných zástupců. • Je vhodné, aby s žákem spolupracoval takový pedagog, k němuž má žák důvěru, se kterým je schopný vést (ideálně) otevřenou komunikaci. • Při zachování důvěrnosti údajů může pedagog probrat žakovu situaci s kolegy, ideálně s členy ŠPP, kteří ho mohou v dalším postupu podpořit. • Součástí léčby bývá nezřídka farmakoterapie. (Medikace může mít vliv na každodenní fungování žáků pozitivním i negativním směrem.) • V případě odmítavého či nespolupracujícího postoje zákonných zástupců (kdy je důvodem např. strach ze stigmatizace rodiny) → obrátit se na psychologa z PPP (s žádostí o metodickou podporu pro práci s daným žákem), a to i proti vůli zákonných zástupců. Pokud se jedná o ohrožení zdraví či života dítěte → OSPOD. • V případě bezprostředního ohrožení zdraví dítěte či jeho okolí → ZZS. <p>Doporučení pro „první“ kontakt s žákem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvolte příjemné místo pro vás samotného i pro žáka, se kterým povedete rozhovor. Zajistěte, aby Vás nerušili ostatní (žáci, učitelé). Nechte si na rozhovor dostatek času. Navodte příjemnou, přijímací a bezpečnou atmosféru, nabídněte vodu, čaj a posaďte se (ideálně vedle sebe) nebo případně oba stůjte či se procházejte. Je však důležité, aby vaše pozice byly „vyrovnané“ – optimální je, pokud jsou oči dospělého v úrovni očí žáka. Pozice vedle sebe je nejméně stresující. • Věnujte se výhradně žákovi – nezvedejte telefony, nepouštějte (např. do kabinetu) ostatní. Vytvořte bezpečný prostor pro sdílení, aktivně naslouchejte

	<p>a nehodnoťte. Buďte podpůrní. Naopak nezapomeňte ocenit to, že se vám žák s pro něj obtížnou věcí svěřuje. Povzbudte jej v tom, že už jen toto je krok směrem k řešení jeho nepříznivé situace.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pokuste se zmapovat dostupné žákovy zdroje, které by mohly v řešení situace pomoci. • Naplánujte společně další kroky, které podniknete v rámci řešení jeho věci. Zrekapitulujte je na konci setkání. Nezapomeňte se domluvit na tom, které informace jsou důvěrné, a s kterými budete dál „zacházet“ ve smyslu sdílení s nezbytným okruhem dalších lidí, kteří se budou na realizaci podpory podílet. • Můžete žáka znovu ocenit a podpořit. Vyžaduje-li to situace, domluvte se s žákem na další schůzce, případně se s odstupem času ujistěte, že se věci dějí tak, jak se dít mají. • Přijměte psychickou náročnost situace pro žáka, ale i pro vás samotného. • Nezapomínejte na svoje profesní i osob. limity (odkaz–další služby a podporu). • Nebojte se využít supervizi.
<p>Možnosti a limity podpory ze strany pedagoga a školy</p>	<p>Pedagog může být v některých případech tím nejdůležitějším dospělým motivujícím žáka ke změně, resp. k vyhledání odborné pomoci. Na druhou stranu bez spolupráce s rodinou je jeho kompetence (ale i odpovědnost) limitována.</p> <p>Učitel nemůže zastupovat služby dalších odborníků – zejména ne psychologů a terapeutů, lékaře. Měl by však být schopen vést s dítětem (rodiči/zákonnými zástupci) podpůrný rozhovor, případně poskytnout základní krizovou intervenci.</p>
<p>Na koho se obrátit – síť partnerů, spolupráce v komunitě, kraji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Centra duševního zdraví, • Ordinance klinické psychologie, př. psychologická ambulance, • Psychoterapeutická ambulance, • Psychiatrická ambulance, • Krizové centrum, • Pedagogicko-psychologická poradna, • Praktický (rodinný) lékař pro děti a dorost, • Krizové linky s celostátní působností, • Webové stránky věnující se duševnímu zdraví, např: <ul style="list-style-type: none"> - https://nevypustdusi.cz/ - https://www.opatruj.se/ - https://www.nudz.cz/ - https://psychiatrie.uzis.cz/browser/disease/juvenile - https://www.reformapsychiatrie.cz/ - https://nepanikar.eu/ - https://narovinu.net/ - https://fokus-praha.cz/kdo-jsme/

24. SEBEVRAŽEDNÉ CHOVÁNÍ

<p>Prevence</p>	<p><u>Na úrovni školy jde v prevenci sebevraždnosti o několik principů:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • téma duševního zdraví není tabu, • dostupnost informací, • podpora učitelů, • pozitivní klima a atmosféra, • funkční ŠPP, • přístup učitelů.
<p>Intervence Role pedagoga</p>	<p>Pokud se žák svěří pedagogovi se svými sebevražednými myšlenkami – říká si tím o pomoc. Pedagog by měl:</p> <ul style="list-style-type: none"> • být všíímavý a podpůrný, • znát varovné signály, které mu pomohou identifikovat ohroženého žáka, • mít osvojený způsob vhodné komunikace při výskytu tématu sebevraždy, • vědět, na koho se dále obrátit, jaké jsou možné další kroky, • pracovat v týmu, téma sebevraždy by nikdy neměl řešit pedagog sám, • pečovat i o své duševní zdraví a věnovat se psychohygieně, • úkol pedagoga – rozpoznat žáka v ohrožení, přesunout jej v systému péče dále, • úkol pedagoga – není diagnostikovat žáka, poskytovat či nahrazovat odbor.péči. <p><u>Intervence pedagoga se dají rozdělit do 3 situací dle akutnosti sebevražed. jednání:</u></p> <p>Mírné riziko (žák má myšlenky na sebevraždu):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pokud má pedagog podezření či informace o tom, že žák má myšlenky na sebevraždu, je v první řadě potřeba pracovat se sebou. Téma – brát vážně, nebagatelizovat, žáka přijmout – nesoudit, netrestat a nevyvolávat pocity viny, nevnucovat co by měl/neměl dělat, netlačit na něj, neřešit situaci sám, měl by se snažit předejít případnému zděšení, fascinaci tématem, panice. • Následuje podpůrný rozhovor – vede ho pedagog, který má s žákem dobrý vztah a jeho důvěru; cíl rozhovoru – vyjádřit zájem, ukázat, že existuje pomoc. <p>Střední až vysoké riziko – suicidální tendence (žák má sebevražedné tendence):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Síla rizika – dle naplánovaných detailů o sebevraždě, možností prostředků k sebevraždě, dle výskytu rizikových faktorů,.... <p>Ve chvíli, kdy má žák naplánovaný způsob, místo a datum sebevraždy, je ve vysokém riziku a v dané situaci je vhodné učinit následující kroky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jeden pedagog zůstává s žákem a nenechává ho o samotě, • vhodný je podpůrný empatický rozhovor, vysvětlit, že budou kontaktováni ZZ, • zavolat si na pomoc další dospělou osobu – pomůže situaci řešit, volá zákon. zástupcům, informuje je, domlouvá se na dalších krocích (vč. příjezdu do školy), • předat zákonným zástupcům kontakty na odbornou pomoc v kraji, <p>Akutní riziko – pokus o sebevraždu (žák se pokusil o sebevraždu na půdě školy):</p> <p>Situace – žák si ve škole patrně ublížil (např. pořezal se, spolykal prášky), chystá se k tomu, chystá či vyhrožuje, že si ublíží. První dospělý, který žáka najde, by měl:</p> <ul style="list-style-type: none"> • snažit se jednání zabránit, pokud lze, nebo poskytnout PP, • zůstat s žákem a nenechat ho o samotě, zavolat ZZS (155), • zavolat si na pomoc další dospělou osobu, která mu pomůže situaci řešit, • zavolat zákonným zástupcům žáka a informovat je o situaci • Po situaci by měl pedagog vytvořit zápis o situaci (Příloha 2) a informovat ředitele školy, příp. ředitelem dalšího pověřeného pracovníka (ideálně někdo ze ŠPP). Stejně tak má škola povinnost zaznamenat situaci do Knihy úrazů. • Obrázek 2 shrnuje různou míru rizika sebevražedného jednání:

Postvence	<p>= kroky a postupy, které následují po dokonané sebevraždě.</p> <ul style="list-style-type: none"> • cíl – poskytnout žákům podporu, pomoci pracovat s emocemi, znovu nastolit zdravou atmosféru, minimalizovat riziko rozšíření sebevražd. jednání, • může ji zajišťovat ŠPP, PPP či externí organizace (např. Poradna Vigvam). <p><u>Postvence obvykle zahrnuje:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • komunikace se zasaženou rodinou, • mobilizace podpory ve škole a její zviditelnění a nabízení pro žáky i pedagogy, • informování zaměstnanců školy, sdílení info., jak událost může ovlivnit výuku, • sdělení faktů jednoduše a krátce, • péče o žáky, kteří mohou být smrtí nejvíce zasaženi. <p><u>Žáci, kteří mohou potřebovat větší péči:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • byli u sebevražd. jednání nebo krátce před ním byli v kontaktu se zemřelým, • blízcí přátelé či např. sourozenci navštěvující tutéž školu, • žáci, kteří hůře zvládají zátěžové situace, mají nedostatek sociální podpory, historii duševního onemocnění, sebevražedných představ či sebevražedného
------------------	--

	<p>pokusu, trauma nebo ztráty, příp. zažili sebevraždu ve své rodině,</p> <ul style="list-style-type: none"> • žáci ve výlučném vztahu k zemřelému (např. agresori, či ex-přítel/kyně). <p>Tyto žáky sledovat, věnovat zvýšenou pozornost, popř. nabízet podpůrný rozhovor, ev. rozhovor jejich zákonným zástupcům.</p> <p><u>Vzpomínkové akce</u> – někdy přání žáků udělat vzpomínkovou akci, rituál, rozloučení se zesnulým žákem.</p> <p><u>Psychohygienu učitele</u> – dle potřeby vyhledat i pro sebe odbornou pomoc (ŠPP, supervize u certifikovaného supervizora).</p>
Na koho se obrátit	<p>Přehled zdravotních a sociálních služeb najdete zde: https://psychiatrie.uzis.cz/ nebo zde: https://www.nzip.cz/vyhledavaci-mapy</p> <p>Linka bezpečí: Pro děti a mladistvé do 26 let. Tel.: 116 111 Web: https://www.linkabezpeci.cz/</p> <p>Rodičovská linka: Pro rodiče, příbuzné, pedagogy a všechny, kteří mají nějakou starost o dítě. Tel.: 606 021 021 Web: www.rodicovskalinka.cz</p> <p>Linka pro rodinu a školu: Pro rodiče, příbuzné, pedagogy i děti. Tel.: 116 000 Web: www.linkaztracenedite.cz</p> <p>Poradna Vigvam: Podpora pro rodiny, které zasáhla smrt blízkého, nabízí školám konzultace, vzdělávání a intervenci ve škole v případě úmrtí. Web: https://poradna-vigvam.cz/</p>

PŘÍLOHY

Příloha 1: Bezpečnostní plán pro žáky – instrukce pro pracovníky školního poradenského pracoviště

Bezpečnostní plán je individualizovaný plán, který žákům může poskytnout soubor strategií a kroků, které jim mohou pomoci se vyrovnat s psychickou bolestí a sebevražednými myšlenkami. Proces tvorby bezpečnostního plánu zahrnuje pomoc ze strany školního psychologa či metodika prevence, ne pedagoga. Pokud má žák zajištěnou odbor. péči, může s ním plán připravit i daný odborník (psychoterapeut, psycholog, sociální pedagog). Plán zahrnuje:

- varovné signály – žák se učí vnímat, co se v něm děje a včas na to reagovat,
- adaptivní strategie zvládnání v reakci na spouštěče sebevražedných myšlenek,
- určení a tvorbu bezpečného místa,
- kontakty na lidi, kteří mohou pomoci, a způsob, jak je oslovit,
- nápady, pro co stojí za to žít.

Cílem bezpečnostního plánu není vyřešit celý problém. Výsledkem by měl být plán, který žák může použít sám v momentech, kdy přichází myšlenky na sebevraždu. Jednu kopii si nechává pracovník, druhý má žák. Ideální je, aby pracovník po domluvě s žákem o plánu informoval zákonné zástupce.

Instrukce: Bezpečnostní plán k tisku najdete v Příloze 8. Na úvodní stránce vyplní žák své jméno, datum vyplnění a jméno pracovníka, který mu s tím pomáhal. Na začátku žákovi vysvětlíte smysl plánu a dále s ním procházíte jednotlivé položky, zde můžete najít instrukce a otázky, které mohou při vyplňování pomoci. Pamatujte, že ne všichni budou chtít vyplňovat vše – to je v pořádku.

- Varovné signály – nejprve necháváme žáka přemýšlet, pokud neví, můžeme mu dát nějaké příklady (např. hůř se soustředím, hůř spím, cítím velkou bezmoc...)
 - *Varovné signály nás informují o tom, že se blíží krize či dokonce myšlenky na sebevraždu. Jejich znalost nám pomáhá jednat včas. Co varuje tebe? Jaké jsou tvé varovné signály?*

- *Jak to vypadá, když ti něco z tvých pocitů, myšlenek nebo chování napovídá, že mohou přijít myšlenky na sebevraždu?*
- *Podle čeho poznáš, že je dobré použít bezpečnostní plán?*
- *Jaké situace u tebe spouští myšlenky na sebevraždu?*
- *Věci, které můžeš dělat ty – necháváme žáka přijít se svými nápady, příp. můžeme pomoci ve vymýšlení dle toho, jak žáka známe*
 - *Obvykle pomáhá, když děláme věci, které odvádějí pozornost od sebevražedných myšlenek. Co můžeš udělat ty sám/sama, když máš myšlenky na sebevraždu?*
 - *Co můžeš udělat, abys odlehčil/a svoji mysl, třebaže jen na chvíli?*
 - *Napiš věci, které ty sám/sama můžeš udělat...*
 - *Někdy lidem pomáhá třeba... (hluboké dýchání, zavolat kamarádovi, jít na procházku, poslouchat oblíbenou hudbu, napsat si na papír, co mě trápí, fyzická aktivita, říct si něco milého a podpůrného, jako bych mluvil ke kamarádovi...)*
- *A jaké věci můžeš dělat s druhými lidmi, když máš myšlenky na sebevraždu?*
- *Bezpečné místo*
 - *Je důležité se cítit bezpečně, zbavit se věcí, kterými by sis mohl/a ublížit.*
 - *Jak můžeš své prostředí udělat bezpečné? Kde se cítíš v bezpečí?*
 - *Co můžeš udělat, abys byl/a v bezpečí?*
- *Co můžeš říct svým blízkým? - pomáháme vymyslet konkrétní věty, které žák může pak použít*
 - *Když se cítíme špatně, může být těžké si říct o pomoc. Je fajn si věty, kterými si o pomoc říkáme, klidně připravit dopředu. Jak by sis ty mohl/a říct o pomoc?*
- *Komu můžeš říct o pomoc? - pomoci žákovi určit lidi (doma i ve škole), kterým se může svěřit, a zapsat si je i s jejich telefonním číslem*
 - *S kým se cítíš dobře?*
- *Kam se můžeš obrátit pro odbornou pomoc? - informujeme žáka o Lince bezpečí (116 111) či o Lince pro rodinu a školu (116 000) a ptáme se ho na případné další zdroje odborné pomoci*
- *Jedna věc, která je pro mě nejdůležitější a pro kterou stojí za to žít*
 - *Když člověk zažívá myšlenky na sebevraždu, snadno zapomíná na to dobré v životě. Když ale přemýšlíme o hezkých vzpomínkách a o všem, co máme rádi a co nám přináší radost, pomáhá nám to bojovat s těžkými pocity v momentu krize. Jaké jsou tvé důvody, proč stojí za to žít. Co je ta jedna nejdůležitější věc?*
 - *Co je v tvém životě nejlepší?*
 - *Co je v tvém životě nejdůležitější?*
 - *Na co se těšíš ve své budoucnosti/ až budeš starší?*

Příloha 2: Zápis o situaci

Zápis by měl být uložen na bezpečném místě a měl by obsahovat:

- jméno žáka
- datum události
- varovné znaky, které se u žáka objevily
- kdo s ním mluvil
- jak byla situace řešena
- jaké informace žák sdělil
- zda byli kontaktováni zákonní zástupci
 - o co jim bylo sděleno
 - co sdělili, že učiní
- další kroky

Příloha 3: Sdělení pracovníkům školy

S velkým smutkem vám musím oznámit, že jeden z našich žáků, [jméno žáka], dne [datum] tragicky zemřel sebevraždou. Naše myšlenky jsou s rodinou a přáteli žáka. Jsme v kontaktu s rodinou a máme od ní svolení o situaci mluvit [příp. nemáme, ale jsme domluveni, jak informace formulovat a co říkat].

Každý z nás teď může zažívat různé emoce, mohou vyvstávat různé otázky. Porozumět tomu, co se stalo, je těžké. Za sebevraždou nikdy nestojí jen jeden důvod. Každý z nás i našich žáků na tuto událost může reagovat jinak. Je dobré respektovat tuto odlišnost. Někdo znal [jméno žáka] více, někdo méně. Někdo o tom možná bude potřebovat více mluvit, někdo zase tolik ne. Možná to nějakou dobu potrvá, než se silné pocity zmírní. Chci vás požádat – můžou se k vám dostat různé informace o smrti [jméno žáka], možná i nějaké polopravdy či lži. Prosím, neširte je dále. Takové věci mohou dále způsobovat velký smutek v těch, kteří tu zůstali. Máme nyní prostor na to probrat, co budete potřebovat. [prostor pro diskusi a otázky]

Co se týče sdělování žákům – chtěl bych poprosit, aby třídní učitelé předali tuto informaci žákům během [vybraná hodina]. Lze využít vzor, jak o této události s žáky mluvit [viz Sdělení žákům]. Je velmi důležité, aby v takových rozhovorech zaznělo, že každý, kdo si prochází těžkou situací, by se neměl bát říct si o pomoc. Je potřeba, aby žáci věděli, že se mají obracet i na dospělé a nechat si od nich pomoci.

Naše škola se nyní soustředí na poskytnutí podpory všem žákům, kteří ji budou potřebovat. V případě dotazů se prosím obraťte na mě [příp. jméno pověřeného pracovníka]. Podpořme se navzájem. Pokud budete cítit, že potřebuje pomoc, řekněte si o ni.

Příloha 4: Sdělení žákům

Potřebuji s vámi dnes na začátku mluvit o něčem vážném, co se nedávno stalo. S velkým smutkem vám oznamuji, že jeden z našich žáků, [jméno žáka], zemřel sebevraždou. Každý z nás teď může zažívat různé emoce – smutek, naštvání, zmatek, bezmoc... Je v pořádku cítit cokoli, co teď prožíváte. Je v pořádku plakat. Když někdo zemře sebevraždou, může to přinášet mnoho otázek, na které se však těžko hledají odpovědi.

Sebevraždu může být obtížné pochopit. Ač se nikdy nemusíme dozvědět, proč se stalo to, co se stalo, víme, že za sebevraždou je většinou více důvodů. Lidé mohou například prožívat depresi (pokud je ve třídě žák s depresí, neuvádět), mohou mít pocit, že ukončení života je řešením jejich problémů.

Chápu, že mnozí z vás mohou mít v souvislosti se smrtí [jméno žáka] různé otázky. Každý z nás na takovou situaci reaguje jinak, je dobré respektovat tuto odlišnost. Někdo znal [jméno žáka] více, někdo méně. Někdo o tom možná bude potřebovat více mluvit, někdo zase tolik ne. Vyrovnat se s tím možná nějakou dobu potrvá. Pro někoho může být těžké soustředit se na školu, pro někoho ne. Oboje je v pořádku. Můžeme teď společně probrat, co cítíte, nebo o čem chcete mluvit. Pokud nebudu znát odpověď na vaše otázky nebo si o tom budete chtít promluvit v soukromí, je to určitě možné.

Chci vás poprosit – můžou se k vám dostat různé informace o smrti [jméno žáka], možná i nějaké polopravdy či lži. Prosím, neširte je dále. Takové věci mohou dále způsobovat velký smutek v těch, kteří tu zůstali.

Pokud byste si o této události chtěli s někým promluvit, ve škole můžete kontaktovat [jméno pověřené osoby], najdete ho/ji zde [přesné místo – číslo kabinetu, patro]. Také můžete zavolat na Linku bezpečí - 116 111 nebo na Linku pro rodinu a školu (116 000) [vhodné napsat čísla na tabuli]. Je důležité mluvit o tom, pokud vy sami či někdo ve vašem okolí má sebevražedné myšlenky. Každá situace se dá řešit, řekněte si o pomoc.

Příloha 5: Sdělení žákům, pokud si rodina nepřeje zveřejnit informace o sebevraždě/situace není vyjasněná

Stala se nešťastná událost, jeden z našich žáků, [jméno žáka], zemřel. Rodina si nepřeje o situaci mluvit/ jsme si vědomi toho, že se tu hodně mluví o tom, zda [jméno žáka] smrt nebyla sebevražda, avšak příčina smrti zatím nebyla potvrzena a nemůžeme říct, že šlo o sebevraždu. Mohou se nyní objevovat různé zprávy, prosím, nešířte je. Může se ukázat, že to není pravda, a takové zprávy pak mohou být zraňující pro rodinu či přátele.

Když už se tu téma sebevraždy objevilo, rádi bychom o tom s vámi více mluvili. Je to důležité téma, které je potřeba brát vážně, a je to také velmi komplikované téma. Není jedna příčina, která by sebevraždu způsobila. Často jde o několik důvodů najednou. Každý z nás může zažívat horší chvíle, někdo se může potýkat s depresí či myšlenkami na sebevraždu, a je důležité vědět, že sebevražda není řešením a je důležité si říct o pomoc a nenechat si to pro sebe. Každý z nás na takovou situaci reaguje jinak, je dobré respektovat tuto odlišnost. Někdo znal [jméno žáka] více, někdo méně. Někdo o tom možná bude potřebovat více mluvit, někdo zase tolik ne. Možná to nějakou dobu potrvá, než tyto silné pocity odezní. Pro někoho může být těžké soustředit se na školu, pro někoho ne. Oboje je v pořádku.

Pokud byste si o této události chtěli s někým promluvit, ve škole můžete kontaktovat [jméno pověřené osoby], najdete ho/ji zde [přesné místo – číslo kabinetu, patro]. Také můžete zavolat na Linku bezpečí - 116 111 nebo na Linku pro rodinu a školu (116 000) [vhodné napsat čísla na tabuli]. Je důležité mluvit o tom, pokud vy sami či někdo ve vašem okolí má sebevražedné myšlenky. Každá situace se dá řešit, řekněte si o pomoc.

Příloha 6: Sdělení zákonným zástupcům

Vážená paní, vážený pane,

píšu vám se smutnou zprávou o jednom z členů naší školy. Jeden z našich žáků, [jméno žáka], dne [datum] tragicky zemřel sebevraždou [uvádí se, pouze v případě, pokud je to v souladu s přáním rodiny]. Naše myšlenky jsou s rodinou a přáteli žáka.

Situace může být náročná pro vaše děti i pro vás. Škola se tomu citlivě věnuje a s žáky o tom, co se stalo, adekvátním způsobem mluví. Mnoho dětí si pravděpodobně bude chtít o tom, co se stalo, promluvit právě i se svými rodiči. V příloze přikládáme několik rad, které vám mohou v těchto rozhovorech být nápomocné [přiložit Přílohu 13]. Sdělte svým dětem, že o situaci víte. Vaše děti budou o situaci informováni svými třídními učiteli. Chtěl bych vás podpořit, abyste jim naslouchali a mluvili s nimi. Jedna z nejlepších cest, jak svému dítěti můžete být oporou, je vědět, co se v něm odehrává.

Je velmi důležité, aby v takových rozhovorech zaznělo, že každý, kdo si prochází těžkou situací, by se neměl bát říct si o pomoc. Je potřeba, aby dospívající věděli, že se mají obracet i na dospělé a nechat si od nich pomoci.

Nyní se soustředíme na poskytnutí podpory všem žákům, kteří ji budou potřebovat. V případě dotazů se prosím obraťte na mě [příp. jméno pověřeného pracovníka]. Rádi bychom podpořili i vás, abyste pro sebe v případě potřeby vyhledali pomoc a podporu. Zavolat či se anonymně poradit o situaci můžete i na Rodičovské lince (606 021 021, <https://www.rodicovskalinka.cz/>), Lince pro rodinu a školu (116 000) či v Poradě Vigvam (<https://poradna-vigvam.cz/>).

Příloha 7: Tipy na rozhovor o sebevraždě s dětmi

Mluvit o sebevraždě může být těžké, zde je několik tipů, které vám v tom mohou pomoci:

- Dávejte přesné informace – sebevražda je komplikovaná událost, která nemívá jen jednu příčinu. Existuje několik rizikových faktorů, které pravděpodobnost této události zvyšují.
 - Můžete říct: *Příčina smrti [jméno žáka] byla sebevražda. Sebevražda není zapříčiněna jednou událostí. V mnoha případech člověk prožívá několik věcí naráz, které ho zmáhají a mohou se zdát jako neřešitelné. Člověk pak prožívá silnou psychickou bolest. Existuje ale pomoc pro lidi, kteří mají sebevražedné myšlenky.*
- Vyhněte se obviňování – pravděpodobně se někdo zeptá, proč se to stalo, někdy taková diskuse může vést k obviňování, což může být pro pozůstalé velmi bolestivé. Zároveň je normální, že tato otázka přichází, jde o běžnou reakci, která nám pomáhá situaci porozumět.
 - Můžete říct: *Obviňovat druhé nebo člověka, který zemřel, nám nic nepřinese a ani nám neřekne nic o tom, že zemřelý prožíval velkou vnitřní bolest. Často jde o to, že se zlobíme a té situaci nerozumíme a je normální si myslet, že kdybychom našli viníka, tak se nám uleví, ale tak to nefunguje. Obviňováním můžeme jen zranit další lidi.*
- Vyhněte se popisu způsobu, jakým byla sebevražda provedena – mluvit detailně o tom, jak se sebevražda stala, kdy a kde je návodné a zvyšuje riziko další sebevraždy! Pozornost by se měla zaměřit spíše na to, jak naložit s pocity smutku, zármutku, ztráty, zlosti ad.
 - Můžete říct: *Můžeme mluvit o tom, co nyní prožíváme a jak se to nyní dá zvládnout. Jak můžete nakládat s pocity ztráty a zármutku? Co můžete teď dělat?*
- Přijměte zlost – mít zlost na toho, kdo si „jen tak odešel“, bývá po sebevraždě časté a tyto pocity jsou normální.
 - Můžete říct: *Je v pořádku cítit i naštvaní. Tyto pocity jsou normální a neznamena to, že jste se o [jméno žáka] nezajímali. Můžeme být naštvaní na někoho, na kom nám velmi záleží, třeba proto, že nesouhlasíme s tím, co udělal, a je nám to teď velmi líto.*
- Pocity zodpovědnosti – pomozte žákům si uvědomit, že nejsou zodpovědní za smrt zesnulého, pokud se to v diskusi s nimi objevuje.
 - Můžete říct: *Smrt [jméno žáka] není vaše chyba. Nemůžeme vždy zachytit, co druhý prožívá.*
- Vyhledání pomoci – podpořte žáky, aby vyhledali pomoc dospělé osoby, které věří, pokud se necítí dobře.
 - Můžete říct: *Požádat o pomoc není znak slabosti, ale síly. Pokud máte strach o sebe nebo o svého kamaráda, promluvte si s dospělou osobou, které věříte. Tady ve škole je vám k dispozici [jméno pověřené osoby], [přesné místo – číslo kabinetu, patro, doba, kdy je k dispozici], kam můžete zajít, když si potřebujete o něčem promluvit. Kdykoli také můžete zavolat na Linku bezpečí 116 111.*

Příloha 8–14: Jejich výčet; přiloženy samostatně ve formátu PDF

Jde o grafické přílohy, které školy mohou použít na nástěnku, nebo jako praktické návody.

Příloha 8: Bezpečnostní plán pro žáky (pro školu)

Příloha 9: Varovné znaky sebevražedného jednání (pro školu)

Příloha 10: Co dělat kdy: míra rizika sebevraždy a vhodné reakce pedagoga (pro školu)

Příloha 11: Podpurný rozhovor s žákem se sebevražednými myšlenkami (pro školu)

Příloha 12: Krizový plán – pozůstalá třída/ škola (pro školu)

Příloha 13: Při rozhovoru s dítětem nezapomeňte... (pro zákonné zástupce)

Příloha 14: Mé dítě má myšlenky na sebevraždu... (pro zákonné zástupce)